

REJESTR DYMÓW DÓBR DUCHOWIEŃSTWA KATOLICKIEGO DIECEZJI WILEŃSKIEJ Z 1653 ROKU

Podstawy materialne funkcjonowania instytucji kościelnych na terenie biskupstwa wileńskiego kształtowane były od czasu trwałego wprowadzenia chrześcijaństwa zachodniego na Litwę w końcu XIV wieku. Dzięki nadaniom królewskim i wielkksiążęcym powstały rozległe dobra biskupów wileńskich. Władcy i idący ich śladem mogli zabezpieczali materialne podstawy funkcjonowania instytucji i urzędów kościelnych¹. Odpowiednie uposażenie otrzymała kapituła, prałaci, altaryści i wikariusze katedralni oraz seminarium. Podstawy utrzymania plebanów zapewniali fundatorzy parafii. Przy świątyniach parafialnych utrzymywano altare, szpitale, szkoły. Ich funkcjonowanie było możliwe wyłącznie dzięki odpowiedniemu uposażeniu w dochody płynące z dóbr ziemskich.

W połowie XVII wieku jednym z największych majątków kościelnych był Ihumeń nadany wraz z całym powiatem biskupom wileńskim przez księcia Witolda. Rejestr podatkowy z roku 1653 wskazuje, że należność z dóbr ihumeńskich i majątności Leśnica płacono od 778 dymów. Z nadania Jagiełły pochodziły dobra Kukuciszki. W ich skład wchodziły m.in. dwie puszcze kukuciska i łabonarska. Podatek z majątności Kukuciszki i Łabonary płacono od 355 dymów. Podobną

¹ Podstawy i rozwój uposażenia biskupstwa wileńskiego zostały omówione przez J. O c h m a ń s k i e g o w pracy: *Powstanie i rozwój latyfundiów biskupstwa wileńskiego w średniowieczu (1387–1550)*, Poznań 1963 a następnie streszczone w trzecim rozdziale jego książki: *Biskupstwo wileńskie w średniowieczu. Ustrój i uposażenie*, Poznań 1972, s.95–110. Zob. też: T. K r a h e l, *Zarys dziejów (archi)diecezji wileńskiej*, Studia Teologiczne, t.5–6, Białystok–Drohiczyn–Łomża, 1987–1988, s.7–72.

wielkość miały dobra pierszajskie (334 dymy) pochodzące z nadania Jakuba Hanusowicza biskupowi Wojciechowi Taborowi². Poważnych dochodów biskupowi dostarczała jurydyka wileńska (329 dymów). Dzięki rejestrowi podatkowemu z roku 1653 wiemy, że na jej terenie znajdowały się 3 *kamienice wielkie*, 12 mniejszych, 8 domów szynkowych i 167 *domów prostych*³. Ta ważna część dóbr biskupich stanowiła znaczny obszar w centrum miasta sięgający ulicy Wielkiej Zamkowej stanowiącej główny, reprezentacyjny ciąg komunikacyjny stolicy. Głównymi ulicami na terenie miejskiej posiadłości biskupa były Biskupia (obecnie Universiteto - Uniwersytecka), Świętojańska, Skopowa i Dominikańska. Na jej terenie znajdował się Uniwersytet, seminarium, bursy Korsakowska i Ambrozjańska oraz kościoły: św. Jana i św. Ignacego⁴. 300 dymów przekraczały także położone w powiecie wilkomirskim dobra Taurogiany nadane biskupom wileńskim przez Jagiełłę⁵. Znaczny majątek stanowiły dobra Bakszty (255 dymów) i Szeszole (204 dymy). Do najmniejszych posiadłości biskupa wileńskiego należały Biskupice liczące zaledwie 33 dymy⁶. Rejestr podymnego pobranego z dóbr kościelnych w roku 1653 wymienia 18 posiadłości stanowiących uposażenie biskupa, oprócz wyżej wymienionych były to: Gierwiaty, Hermaniszki, Jeziorosy, Malaty, Niedźwiedzice, Sołoki, Szypiany, Uborć, Werki i Widze⁷.

Największą z posiadłości stanowiących uposażenie sufragana wileńskiego były dobra Zadziew. W roku 1653 podymne z tej włości płacono od 297 dymów. Pozostałe majątki były wielokrotnie mniejsze: Mile liczyły niespełna 40 dymów, Bystrzyca jedynie 9⁸.

U podstaw uposażenia kapituły wileńskiej legło nadanie dóbr Strzeszyn nad Dnieprem uczynione w roku 1391 przez Władysława Ja-

² J. Kurczewski, *Kościół zamkowy czyli katedra wileńska...*, t. 2, Wilno 1910, s. 139–140. Trzecia rata podymnego na sejmie brzeskim dwuniedzielnym w roku 1653 dnia..., Biblioteka Litewskiej Akademii Nauk w Wilnie, Dział Rękopisów, sygn.: F43–609 (dawna sygn.: VKF 2259), k. 2v, 4, 8v. (dalej cyt.: Podymne 1653. Numery kart podaję wg rękopisu stanowiącego podstawę wydania).

³ Podymne 1653, k. 1.

⁴ J. Maroszek, *Ulice Wilna w XIV–XVIII wieku*, „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej”, 1999, nr 1–2, s. 176–177.

⁵ J. Kurczewski, *Kościół zamkowy...*, t. 2, s. 140. Podymne 1653, k. 4v.

⁶ Podymne 1653, k. 2, 3v, 7.

⁷ Podymne 1653, k. 1–9.

⁸ Podymne 1653, k. 2, 3.

giełłę. Książę Witold potwierdził donację, a przekazując kapitule posesję na terenie stolicy dał początek wileńskiej jurydyce kapitulnej. Na jej terenie mieścił się m.in. kościół pod wezwaniem św. Marii Magdaleny, dzwonnica katedralna oraz domy służące za mieszkania kanonikom⁹. Kolejne nadania sprawiły znaczny wzrost dochodów kanoników. Dobra stołowe kapituły służące utrzymaniu kanoników posługujących w katedrze w połowie XVII wieku stanowiły majątki: Hoduciszki, Kołpienica, Poswol, Hermaniszki, Wołcza, Ponary, Braszewicze, Mickuny, Sorzyca, Ziembin i in. Inną kategorią włości były dobra prestymonialne, czyli związane z pełnionymi godnościami. Prepozyt czerpał dochody z Kołodziejyszek, dziekan ze Świran, Stołpienicy i Dziekaniszek, archidiacon z Parafianowa i Rukojni, kustosz z Kiemieszy i Świątnik, scholastyk z Kapłańców i Tołociszek, kantor z majątki Sołoki. Każdemu z dwunastu kanoników dochodu przysparzała jedna z dwunastu majątki: Syczynięta, Bakszty, Woniałgowo, Haniewiczze (dwie włości o tej nazwie), Korzeń Wielki i Mały, Trusowicze, Prudki, Szyłany, Rzesza i Szpingle¹⁰. Jak wszystkie ówczesne majątki dobra kapitulne były dzielone, dzierżawione, zastawiane. Opłaty płynęły do skarbu z poszczególnych części rozległych majątki, stąd źródła utrwaliły znaczną liczbę nazw folwarków stanowiących części większych kompleksów gospodarczych. Dobra Korzeń, Haniewiczze i Wołcza to części witoldowego nadania włości Trusowicze z roku 1396. W ich skład wchodziły także folwarki: Cielechowicze, Bakszty, Dekszniany, Wieprzaczce i Koladycze. W dobrach hoduciskich działały, zaopatrzone w młyny i browary, folwarki: Mirkliszki, Stojaciszki, Kowalciszki i Rokity. W skład kanoniczej majątki Woniałgowo obok sześciu wsi wchodziło także rozległe jezioro Narocz¹¹.

Początek dobrom seminaryjnym dał biskup Jerzy Radziwiłł wraz z powołaniem tej instytucji w roku 1582. Zabezpieczenie materialne seminarium od początku nie było wystarczające. Jedynie w niewielkim stopniu sytuację poprawiło nadanie dóbr Kołpienica i Łuki w roku 1585 przez Stefana Batorego¹². Od roku 1652, po rezygnacji

⁹ J. Maroszek, *Ulice Wilna...*, s. 177–179.

¹⁰ J. Kurczewski, *Biskupstwo wileńskie*, Wilno 1912, s. 105–106.

¹¹ J. Kurczewski, *Kościół zamkowy...*, t. 2, s. 157–165.

¹² L. Piechnik, *Seminaria duchowne w (archi)diecezji wileńskiej do 1939 r.*, „Studia Teologiczne”, t. 5–6, Białystok–Drohiczyń–Łomża 1987–1988, s. 203.

jezuitów z kierowania seminarium, obowiązek prowadzenia uczelni spoczął na kapitule¹³. W tym czasie największy z majątków seminaryjnych – Wozgieliszki – liczył 89 dymów, niewiele mniejsza była Ostrowita (81 dymów)¹⁴.

Kształtowanie się beneficjów plebańskich związane było z budową sieci parafialnej. Najdawniejsze fundacje kościołów na terenie nowego biskupstwa były dziełem Władysława Jagiełły. Monarcha, oprócz katedry, uposażył wileńskie kościoły św. Marcina (na zamku), św. Anny i św. Jana oraz świątynie parafialne w: Bystrzycy, Krewie, Mejszagole, Mereczu, Miednikach, Niemenczynie, Obolcach, Oszmianie i zapewne Wilkomierzu. Kościół w Lidzie był wspólną fundacją Jagiełły i Witolda. W formowaniu najdawniejszej sieci parafialnej diecezji wileńskiej wielki książę Witold odegrał znaczącą rolę – w ciągu swoich trzydziestoosmioletnich rządów uposażył 11 nowych parafii. Z jego donacji powstały m.in. kościoły w Grodnie, Kownie, Nowogródku, Święcianach, Trokach i Wołkowysku. Śladem poczynań gospodarskich podążali przedstawiciele możnych rodów bojarskich. Stanisław Czupurno fundował kościół w Solecznikach Wielkich, Wojciech Moniwid w Brasławiu i zapewne także w rodowych Gieranonach-Subotnikach, Zygmunt Kiejstutowicz w sąsiednich Gieranonach-Zygmunciskach. Pokojowy okres rządów Kazimierza Jagiellończyka sprzyjał dalszemu rozwojowi struktur parafialnych. Sam monarcha uposażył ponad 20 nowych świątyń. Mnożyły się fundacje prywatne – Niemirowiczów, Sudymuntowiczów, Kieżgajłów, Gasztołdów i stojących u progu wielkiej kariery Radziwiłłów¹⁵.

Do początku XVI stulecia w diecezji wileńskiej powstało 130 parafii. Najdalej na wschodzie usytuowane były kościoły w Połocku, Hajnie i Słucku. Krańce południowe diecezji wyznaczały parafie w Klecku, Niedźwiedzicy i Porozowie. Nad granicą zachodnią położone były kościoły w Trzciannem, Goniądzu i Rajgrodzie oraz dalej na północ, nad granicą z diecezją żmudzka Kowno, Remigoła i Poswol. Najbliżej północnej ściany biskupstwa leżały parafie w Rakiszkach, Sołokach i Brasławiu.

¹³ T. K r a h e l, *Wileńskie Seminarium Duchowne po 1652 roku*, „Wiadomości Kościelne Archidiecezji w Białymstoku”, 1984, nr 3, s. 91.

¹⁴ Podymne 1653, k. 2, 8v.

¹⁵ J. O c h m a ń s k i, *Biskupstwo...*, s. 55–68.

W wieku XVI nastąpił dalszy wzrost sieci parafialnej diecezji wileńskiej. Aleksander Jagiellończyk, Zygmunt Stary i Bona doprowadzili do fundacji blisko trzydziestu kościołów. Z ich inicjatywy powstały parafie w Mińsku Litewskim, nadniemeńskich Mostach, Olicie, Poniewierzu i Raduniu. Dziełem Radziwiłłów były fundacje w Birzach, Dobrzyniewie, Kiejdanach i Knyszynie. W połowie stulecia, a więc u progu wkraczającej na Litwę reformacji biskupstwo wileńskie liczyło 259 kościołów¹⁶. Postępy protestantyzmu w Wielkim Księstwie Litewskim doprowadziły nie tylko do zahamowania rozwoju katolicyzmu, ale również do upadku znacznej liczby świątyń parafialnych przejmowanych przez zwolenników wyznań reformowanych. Spisy z roku 1595 wymieniają jedynie 119 kościołów katolickich, których plebani zobowiązani byli do odprowadzenia należności podatkowych. W ciągu niespełna pół wieku na terenie biskupstwa wileńskiego przestała funkcjonować ponad połowa świątyń spośród służących katolikom w roku 1553¹⁷.

W początkach wieku XVII wpływy wyznań reformowanych osłabły. Na łono Kościoła katolickiego powrócili niedawni protestanci. Procesowi temu towarzyszyło przywracanie do kultu katolickiego dawnych kościołów wcześniej zamienionych na zbory. Dzięki relacjom biskupim wiemy, że w roku 1605 udało się odzyskać 26 kościołów. W roku 1614 protestanci zwrócili 8 kościołów, w 1635 – 3. W dużej mierze dzięki aktywności kanonika Marcina Floriana Wciślińskiego w roku 1644 katolicy powrócili do 14 kościołów¹⁸. Równocześnie powstawały nowe parafie. Wielki udział w fundowaniu świątyń w pierwszej połowie wieku XVII mieli możni świeccy. Krzysztof Wiesiołowski wystawił kościół w Kwasówce (1626). Staraniem Hieronima Wołowicza powstały parafie w Sokolanach (1616) i Zalesiu (1602). Z rodziną Paców związane są początki świątyń w Birsztanach

¹⁶ Tamże, s. 68–71; S. O l c z a k, *Rozwój sieci parafialnej diecezji wileńskiej...*, „Studia Teologiczne”, t. 5–6, Białystok–Drohiczyn–Łomża 1987–1988, s. 109.

¹⁷ A. B u m b l a u s k a s (А.Бумблаускас), *Положение костелов в Великом Княжестве Литовском в период реформации (вторая половина XVI в.)*, Научные труды Высших Учебных Заведений Литовской ССР. История, 1990, т. 31, s. 110.

¹⁸ L. B o r a t y ń s k i, *Najdawniejsze relacje biskupów polskich o stanie diecezji (relations status ecclesiarum) z Archiwum Kongregacji del Concilio w Rzymie*, w: *Sprawozdania z czynności posiedzeń Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie*, 1916, t. 21, s. 34.

(Anna Pacowa, 1643) i Jeznie (Stefan i Krzysztof Pacowie). Hieronim Chodkiewicz wystawił mauzoleum rodowe w Brzostowicy Wielkiej (1615) oraz kościół w Rosi (1611). Swój wkład w formowanie sieci parafialnej wnieśli także przedstawiciele mniej znanych rodzin. Mikołaj Wolski kasztelan witebski ufundował kościół w Krzemienicy (1617). Wojewoda witebski Jan Zawisza dał początek kościołowi w Białohrudzie (1609). Aleksander Kolecki fundował kościół w Czudzeniskach (1629), Konstanty Połubiński w Dereczynie, Józef Korsak w Udziale (1642), Krzysztof Komar w Żodziszkach. Podobnie jak wcześniej, nowe parafie uposażał monarcha oraz donatorzy duchowni. Zygmunt III ustanowił fundusz kościoła filialnego w Przewalce (1609) a kilkanaście lat wcześniej uposażył świątynię parafialną w Sokółce (1592). Biskup Abraham Wojna założył kościół w Zadziwiu (1620). Prałat Melchior Heliaszewicz archidiakon wileński ustanowił fundusz nowej świątyni w Parafianowie (1630)¹⁹.

W roku 1651 w diecezji wileńskiej znajdowały się 354 kościoły parafialne. Relacja biskupia z tego roku stwierdza, że ponadto w biskupstwie znajdują się 23 altarie, 14 kościołów pozostaje w zarządzie komendariuszy, funkcjonuje 7 oratoriów i bardzo liczne kaplice. Biskup informował także o 52 parafiach opuszczonych²⁰. Przynależność dekanalną poszczególnych parafii utrwaliły akta synodu diecezjalnego z roku 1669.

Osobną grupę dóbr kościelnych stanowią majątki zakonów działających na terenie biskupstwa wileńskiego. Najwcześniej na Litwę przybyli przedstawiciele zakonów żebrzących. Pierwotnie działalność franciszkanów i dominikanów koncentrowała się w Wilnie i Nowogródku. Najwcześniejszy okres działalności zakonników w Wielkim Księstwie Litewskim nie wiązał się jednak z dobrami ziemskimi pozostającymi we władaniu klasztorów. Zakonnicy często rezydowali przy władcy pełniąc rolę doradców i sekretarzy²¹. Dopiero trwała chrystianizacja Litwy otworzyła drogę do powstawania licznych domów zakonnych na terenie całej diecezji wileńskiej mających swe zabezpieczenie materialne w rozległych majątnościach. O rozwoju

¹⁹ J. Kurczewski, *Biskupstwo...*, s. 186, 193, 195, 207, 210, 218, 219, 222, 225, 226, 227, 231, 232, 246, 247, 249.

²⁰ L. Boratyński, dz. cyt., s. 34.

²¹ J. Mandziuk, *Zakony w (archi)diecezji wileńskiej*, „Studia Teologiczne”, t. 5–6, Białystok–Drohiczyn–Łomża 1987–1988, s. 163–164.

zakonów świadczy powoływanie nowych prowincji. W roku 1625 z polskiej prowincji franciszkanów konwentualnych wyodrębniła się prowincja ruska, z niej w roku 1686 odłączyła się prowincja litewska. Od roku 1647 funkcjonowała oddzielna – litewska – prowincja dominikanów (domy m.in. w Wilnie, Grodnie, Nieświeżu). Szczególnie popularny wśród szlachty był posiadający liczne domy na Litwie zakon bernardynów (m.in.: Wilno, Kowno, Troki, Połock). Podobnie jak w całym Kościele wielkie wpływy i liczne domy posiadali na Litwie jezuiti. Szeroki zakres działania tego zakonu koncentrował się wokół głównych ośrodków – w Wilnie, Nieświeżu i Połocku. Z pozostałych zakonów męskich w połowie XVII wieku na terenie diecezji wileńskiej działali m.in.: karmelici bosci, cystersi, bonifratrzy i kanonicy regularni²².

Spośród zakonów żeńskich szczególnie liczne na Litwie były domy benedyktynek (m.in.: Wilno, Mińsk, Orsza). Dynamiczny rozwój tego zakonu zapoczątkowała nieświeska fundacja Mikołaja Krzysztofa Radziwiłła „Sierotki” z roku 1591. W Grodnie i Wilnie swoje domy miały brygidki. Od roku 1638 siedzibę w stolicy Wielkiego Księstwa Litewskiego miał kontemplacyjny zakon karmelitanek bosych²³.

Uposażenie ziemskie wspomnianych placówek zakonnych było bardzo zróżnicowane. Połockie kolegium jezuitów dysponowało ogromnymi dobrami liczącymi 2075 dymów. Lepel – majątek benedyktynek wileńskich w roku 1653 miał 650 dymów. Dobra benedyktynek nieświeskich liczyły 446 dymów. W porównaniu z wymienionymi majątnościami cztery folwarki należące do dominikanów wileńskich liczące 35 dymów prezentują się nader skromnie. Podobnie posiadłości miejskie i folwark stołecznych karmelitów (15 dymów)²⁴.

W połowie XVII wieku w dobrach położonych w Wielkim Księstwie Litewskim na terenie diecezji wileńskiej należących do różnych instytucji Kościoła rzymskokatolickiego było ponad 23 tysiące dymów. Spośród tej liczby blisko 6 tysięcy dymów znajdowało się w majątkach zakonnych, w dobrach biskupich 4 tysiące, prawie 3 tysiące w kapitulnych, niespełna 200 dymów służyło seminarium. Ogromna większość z pozostałych stanowiła uposażenie plebanów.

²² Tamże, s. 164–172.

²³ Tamże, s. 176–179.

²⁴ Podymne 1653, k. 1v, 5, 6.

Dobra duchowieństwa katolickiego położone w diecezji wileńskiej zostały objęte spiseni dymów w latach 1649–1650 wraz z wprowadzeniem podatku podymnego w Wielkim Księstwie Litewskim. Powstała w tym czasie abiurata – korygowana – stanowiła podstawę przy zbieraniu podatku także w latach następnych. Publikowany poniżej spis dymów powstał w roku 1653 przy okazji kolejnego poboru. Zarejestrowano w nim dymy tych płatników duchownych, którzy swoje siedziby mieli w diecezji wileńskiej na obszarze Wielkiego Księstwa Litewskiego. W rejestrze nie znajdziemy zatem dymów parafii diecezji wileńskiej położonych na należącym do Korony Podlasia.

Czas wniesienia nowych podatków W.K.L. do skarbu i szafunek onych określił sejm obradujący w Brześciu w dniach 24 marca – 18 kwietnia 1653 roku. Podymne miało być wybierane od 14 września do 4 października tego roku. Na 15 października wyznaczono termin, w którym poborcy mieli wnieść zebrane kwoty do skarbu Wielkiego Księstwa Litewskiego. Obradujący w Brześciu zaznaczyli, iż *tych podatków wielmożny podskarbi ninacz, tylko na zapłatę wojsku W.X.L. i potrzeby Rzeczypospolitej sub refusione de suo, obracać nie ma*²⁵. Spośród duchowieństwa diecezji wileńskiej we wspomnianym sejmie, obok Jerzego Tyszkiewicza biskupa-senatora, mieli uczestniczyć także przedstawiciele kapituły wileńskiej. Kanonicy zebrani w Wilnie w dniu 7 marca 1653 roku delegowali do Brześcia dwóch prałatów – Jana Dowgiałłę Zawiszę i Jerzego Białozora²⁶.

Zawsze kiedy sięgamy po źródło skarbowe, a takim są rejestry podymnego, pojawia się pytanie o jego wiarygodność. Należy zdawać sobie sprawę, że istniała możliwość „ukrywania dymów” w celu zmniejszenia świadczeń na rzecz skarbu. Pewnym zabezpieczeniem przed nieuczciwością było podawanie danych o swoich dobrach pod przysięgą: *Ja N. przysięgam P. Bogu Wszehmogącemu w Trójcy Ś. Jedynemu na tym, iż ja prawdziwie w majątnościach moich, dzierżawach i ekonomiach, w różnych powiatach będących, liczbę wszystkich dymów mieszczan Szotów, Żydów, Tatarów, poddanych we wsiach tak bogatych, jako i ubogich gospodarzów porachowałem,*

²⁵ *Volumina legum*, Petersburg 1859, t. 4, s. 195.

²⁶ Materiału historycznego do dziejów rocznych czyli kroniki litewsko-katolickiego Kościoła, a szczególnie wileńskiej diecezji z akt kapituły katedralnej oraz konsystorza wileńskiego i rozmaitych dokumentów oryginalnych przez ks. Mamerta z Fulsztyna Herburtę... zebranego, rkps. Archiwum Diecezjalne we Włocławku, t. 2, k. 157v.

*i nijakim żadnego dymu sposobem nie ochronilem, i onych przed porachowaniem z domów nie wyprawilem, ani cudzych u siebie ochraniać nie dopuścilem, ani też nikomu prawem zastawnym, arendowym dla uchylenia się od iuramentu po konstytucji terażniejszej in conditio ante data napisanym żadnej mej majątności nie ustąpiłem, i z nich podatek według uchwały Sejmowej sprawiedliwie oddaję, tak mi Panie Boże pomóż i męka Jego święta*²⁷. Zapis taki powinien, przynajmniej częściowo, chronić przed nadużyciami – szczególnie w przypadku dóbr płatników duchownych. Wydaje się, że te i inne zabezpieczenia – w połowie XVII stulecia – stosunkowo dobrze spełniały swoje zadanie, trudno jest bowiem jednoznacznie wykazać przypadki malwersacji²⁸. Najbliższa rzeczywistości wydaje się wspomniana wyżej, pierwsza abiurata dymów w Wielkim Księstwie Litewskim przeprowadzona w roku 1650. Następna, późniejsza o siedemnaście lat, budzi uzasadnione podejrzenia o nadużycia. Lata następne przyniosły rażące ukrywanie dymów przy deklarowaniu ich liczby przez płatników. Nieprawidłowości powstałe przy abiurowaniu dymów w roku 1690 musiały wpłynąć negatywnie na stan skarbu Wielkiego Księstwa Litewskiego. Dalsze obniżanie liczby dymów zgłaszanych do abiuraty w roku 1712 doprowadziło do jej unieważnienia²⁹. Mimo krytycyzmu z jakim historyk powinien podchodzić do źródeł skarbowych rejestry podymnego mogą stanowić podstawę do podejmowania różnorodnych badań – głównie nad strukturą społeczno-majątkową szlachty i zaludnieniem. Na podkreślenie zasługuje fakt stosunkowo dobrego zachowania tego rodzaju materiałów dla litewskiej części Rzeczypospolitej³⁰.

Stanowiący podstawę wydania spis dymów z roku 1653 przechowywany jest w Dziale Rękopisów Biblioteki Litewskiej Akademii Nauk. Jako jednostka o numerze 609 wchodzi w skład zespołu nr 43 noszącego nazwę Zbiór Kapituły Wileńskiej (sygn.: F43–609). Publi-

²⁷ *Volumina legum*, Petersburg 1859, t. 4, s. 460.

²⁸ J. Morzy, *Kryzys demograficzny na Litwie i Białorusi w II połowie XVII wieku*, Poznań 1965, s. 89–93.

²⁹ *Metryka Litewska. Rejestry podymnego Wielkiego Księstwa Litewskiego. Województwo wileńskie 1690 r.*, opr. A. Rachuba, Warszawa 1989, s. 16–20; *Metryka Litewska. Rejestry podymnego Wielkiego Księstwa Litewskiego. Województwo trockie 1690 r.*, opr. H. Lulewicz, Warszawa 2000, s. 15.

³⁰ H. Lulewicz, W. Sienkiewicz, *Rejestry podatkowe Wielkiego Księstwa Litewskiego z lat 1637–1717*, „Przegląd Historyczny”, 1981, t. 72, z. 1, s. 111–118.

kowany rękopis liczy 9 nie paginowanych kart formatu 21 x 30 cm. Karty 1 – 8 są obustronnie zapisane. Kartę 9 zapisano w 1/3, jej druga strona nie została zapisana – znajduje się na niej jedynie odcisk współczesnej pieczęci własnościowej biblioteki (Lietuvos TSR Mokslų Akademijs CENTR. BIBLIOTEKA). Taka sama pieczęć znajduje się także na dole pierwszej karty rękopisu. Na górnej krawędzi tejże strony widnieje dawna sygnatura: F43–2259.

Rękopis nosi cechy dokumentu roboczego. Wydaje się, że jest to przygotowany wcześniej formularz podatkowy wykorzystywany podczas wybierania podymnego. Na lewym marginesie widnieją znaki i zapiski stanowiące ślady obliczeń prowadzonych podczas wpływania należności i zestawiania danych zawartych w rejestrze. Przy większości wpisów umieszczono parafę, którą można odczytać jako „sol”. Jest to zapewne skrócenie łacińskiego „solvo – solvi – solutum”. Wśród kilku znaczeń tego wyrazu znajduje się również *wypełnić zobowiązanie, zapłacić*³¹. Przy części opatrzonych parafą wpisów, na lewym marginesie widnieją zapiski w rodzaju: 1/7/4, 2/16/4, zł 1/3, zł 7/19/4, 1/11/4 i tp. Można sądzić, że w ten sposób zapisano drobne kwoty brakujące do pełnej należności. W nielicznych wersach, gdzie brak parafy postawiono znak „+”, w kilku miejscach znak ten został przekreślony. O roboczym charakterze dokumentu mogą świadczyć także zapiski na dolnych krawędziach kart podające sumę dymów na danej stronie. Takie umieszczenie notatek sprawiło, że w większości uległy one zatarciu i są nieczytelne. W prezentowanej edycji wspomniane dopiski pominięto. Zapewne po sprawdzeniu danych dokument przepisano i przedstawiono do podpisu upoważnionej osobie. Wydaje się, iż mimo roboczego charakteru rękopisu stanowiącego podstawę wydania dane w nim zawarte zgodne są z liczbami podanymi w dokumencie końcowym.

³¹ Por.: J. S o n d e l, *Słownik łacińsko-polski dla prawników i historyków*, Kraków 1997, s. 890. Taki sposób kwitowania wpływających należności występuje w „Rejestrze abituraty województwa nowogródzkiego roku 1690” przechowywanej w Dziale Rękopisów Biblioteki Uniwersytetu Wileńskiego, sygn.: F. 4/A–1943, k. 1–20v. Zob.: *Metryka Litewska. Rejestry podymnego Wielkiego Księstwa Litewskiego. Województwo nowogródzkie 1690 r.*, opr. H. L u l e w i c z, A. R a c h u b a, Warszawa 2002, s. 10.

Przygotowując edycję stosowano się do norm zawartych w instrukcji wydawniczej³². W przypisach tekstowych podano informacje na temat postaci zewnętrznej wydawanego materiału – głównie dotyczące skreśleń, wyrazów nieczytelnych, braków i lokalizacji dopisków. Skrócenia (głównie przez obcięcie i ściągnięcie) rozwiązano podając brakujące znaki w nawiasie kwadratowym bez zmiany czcionki. W ten sam sposób uzupełniono nieczytelne litery (ubytki, zatarcia). W obu przypadkach zrezygnowano z objaśnień w przypisach tekstowych.

W rękopisie konsekwentnie stosowano zapis *Mary, plebany, altary*. Zgodnie z instrukcją wydawniczą wyrazy takie i im podobne oddano jako *Marii, plebanii, altarii* i tp. Podobnie postąpiono w przypadku znaku y występującego np. w zakończeniu nazw parafii. *Krewskiej* oddano jako *krewskiej, brasławskiej* jako *brasławskiej, lepelskiej* i tp. W wydawnictwie zastosowano powszechnie używane skróty wyrazów: św. (święty – świętej – świętego), ks. (ksiądz – księdza). Dla oddania wyrazów będących oznaczeniem dostojenstwa zastosowano skrócenia powszechne w podobnych wydawnictwach: J.W.J.M. ks. bpa (*Jaśnie Wielmożnego Jegomość księdza biskupa...*), J.O.M. ks. (*Jaśnie Oświeconego Mości księdza...*).

Przygotowując edycję rejestru zdecydowano się na opatrzenie przypisami rzeczowymi wszystkich występujących w nim nazw miejscowych. Postępowanie takie wydaje się uzasadnione, gdyż w źródle nazwy miejscowości najczęściej użyte zostały w silnie zniekształconej formie przymiotnikowej. Sytuacja taka ma miejsce nawet w przypadku znanych miejscowości parafialnych (*mojszagolskiej* – Mejszagoła, *żugoskiej* – Użugość, *solskiej* – Soły, *duniłowskiej* – Duniłowicze, *miedzialskiej* – Miadzioł). W przypisach nazwy miejscowości będących siedzibą zgromadzenia zakonnego lub parafii ujednolicono zgodnie z pracą S. Litaka,³³ nazwy pozostałych wsi, dóbr ziemskich i folwarków podano w brzmieniu utrwalonym w książce J. Kurczewskiego³⁴. W tym przypadku korzystano głównie z zestawienia majątków kościelnych i indeksów.

³² *Instrukcja wydawnicza dla źródeł historycznych od XVI do połowy XIX wieku*, red. K. L e p s z y, Wrocław 1953.

³³ S. L i t a k, *Kościół łaciński w Rzeczypospolitej około 1772 roku*, Lublin 1996.

³⁴ J. K u r c z e w s k i, *Kościół zamkowy...*, t. 2.

Rejestr podymnego z roku 1653 od lat pozostawał w kręgu zainteresowania badaczy. Przed stu laty korzystał z niego ksiądz Jan Kurczewski wybitny znawca dziejów diecezji wileńskiej i jej spuścizny archiwalnej. Kurczewskiemu rejestr posłużył pomocą w zestawieniu wykazu dóbr biskupich, kapitulnych i seminaryjnych³⁵. Przed czterdziestu laty z omawianego źródła korzystał Józef Morzy. Jego badania miały na celu określenie ubytków ludności Wielkiego Księstwa Litewskiego spowodowanych wojnami w połowie XVII wieku³⁶. Przed kilku laty publikowany obecnie rejestr służył mi jako podstawa źródłowa do badań nad stratami, jakie poniosły dobra kościelne w diecezji wileńskiej w latach wojny z Rosją (1654–1667). Efekty prac zawarte są w rozdziale *Straty podstaw ekonomicznych organizacji kościelnej w diecezji wileńskiej* dysertacji doktorskiej przygotowanej pod kierunkiem pana profesora Stanisława Olczaka na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim³⁷.

Ze zrozumiałych względów wymienione osoby wykorzystywały omawiany rejestr jedynie w zakresie niezbędnym do prowadzonych przez nie prac. Wydaje się, że wciąż niewyczerpana wartość badawcza dokumentu i fakt przechowywania rękopisu za granicą przesądza o celowości prezentowanej publikacji.

³⁵ Tamże, s. 139–177.

³⁶ J. Morzy, *Kryzys demograficzny...*

³⁷ W. F. Wilczewski, *Spustoszenia wojenne w diecezji wileńskiej w połowie XVII wieku*, Lublin 2001, maszynopis.

Spis dymów duchowieństwa rzymskokatolickiego diecezji wileńskiej na terenie Wielkiego Księstwa Litewskiego, 1653.

Biblioteka Litewskiej Akademii Nauk w Wilnie,

Dział Rękopisów, sygnatura: F43–609.

[k.1]

Trzecia rata podymnego na sejmie brzeskim dwuniedzielnym w roku 1653 dnia [24 marca]³⁸.

Od mies[z]czan juridiki J.W.J.M. ks. biskupa wileń[skiego]³⁹ oddano

Z kamienic wielkich 3 po zł 9 – facit zł 27

Z kamienic mniejszych 12 po zł 6 – facit zł 72

Z domów szynkowych 8 po zł 6 – f[acit] zł 48

Z domów prostych 167 po zł 1/15 – zł 250/15

Od sąsiadów w tych domach 139 po zł 1/15 – zł 208/15

Od mies[z]czan juridiki kap[itu]lnej oddano

Z kamienic 4 po zł 6 – zł 24

Z domów szynkowych 4 po zł 6 – zł 24

Z domów prostych z sąsiadami 55 po zł 1/15 – zł 82/15

Z juridiki kaznodziei katedraln[ego] oddano

Z domów szynkowych 3 po zł 6 – zł 18

Z domów prostych z sąsiadami 20 po zł 1/15 – zł 30

Z juridiki probostwa św. Marii Ma[g]daleny⁴⁰ oddano

Z dymów 69 po zł 1/15 – zł 103/15

Z domów szynkowych 5 po zł 6 – zł 30

Z kamienic 4 po zł 6 – zł 24

Osobliwie na Szarejkiskach⁴¹ z dymów 3 po zł 1/15 – zł 4/15

³⁸ Sejm nadzwyczajny 2–tygodniowy obradował w Brześciu od 24 III do 18 IV 1653 r. W rękopisie nie podano daty dziennej.

³⁹ Jerzy Tyszkiewicz, biskup wileński 1649–1656.

⁴⁰ Kościół pw. św. Marii Magdaleny w Wilnie ufundowany wraz ze szpitalem w roku 1514 przez Marcina z Dusznik kanonika wileńskiego. W aktach synodu w roku 1669 wzmiankowany jako prepozyturalny.

Z juridiki altarii monwidowskiej⁴² oddano
Z dymów 56 z sąsiadami po zł 1/15 – zł 84
Z domów szynkowych 9 po zł 6 – zł 84
Z kamienic 6 po zł 6 – zł 36

Z altarii kieżgałowskiej⁴³ w Wilnie z dymów 5 po zł 1/15 – zł 7/15
Z folwarku Bukiszek⁴⁴ z dymów 10 po zł 1/15 – zł 15

Z Suderwi⁴⁵ do tejże altarii należącej z dymów 2 po zł 1/15 – zł 3

[k. 1v]

Z juridiki altarii antokolskiej⁴⁶ od mies[z]czan
Z dymów 34 z sąsiadami po zł 1/15 – zł 51
Z domów szynkowych 4 po zł 6 – zł 24
Z folwarku Serafiniszek⁴⁷ [i] Popiszek⁴⁸ do tejże altarii należących
z dymów 12 [po zł 1/15^b] wszystkie zł [93^c] – zł 18

⁴¹ Szarejkiszki (Szerejkiszki, Szerokiszki, Szerekiszki), jedno z przedmieść wileńskich. Szerejkiska (Szarejkiszki), ulica w Wilnie.

⁴² Altaria przy katedrze wileńskiej fundowana w roku 1422 przez Wojciecha Moniwida wojewodę wileńskiego.

⁴³ Altaria przy katedrze wileńskiej fundowana w roku 1476 przez Michała Kieżgajłę wojewodę wileńskiego.

^a Na lewym marginesie dopisek: Do powiatu oddają.

⁴⁴ Bukiszki (Giedwidze), folwark nadany altarii kieżgajłowskiej w roku 1528 przez Jadwigę Sudmontowiczową.

⁴⁵ Suderwa, w roku 1528 dwóch poddanych w Sudarwie nadała altarii kieżgajłowskiej Jadwigę Sudmontowiczową.

⁴⁶ Altaria przy katedrze wileńskiej fundowana w roku 1541 przez Józefa Jasińskiego archidiacona wileńskiego. Fundator uposażył altarię m.in. w karczmę na Antokolu, natomiast jego bratanek Paweł Mikołaj Jasiński kantor wileński w roku 1607 powiększył fundusz o place na Antokolu. Nazwa altarii pochodzi od umiejscowienia uposażenia.

⁴⁷ Serafiniszki, dobra w powiecie trockim. Majątek nadany przez Jasińskich na uposażenie kaplicy fundowanej w roku 1541 przez Józefa Jasińskiego archidiacona wileńskiego.

⁴⁸ Nazwę Popiszki nosiło kilkanaście wsi, dworów, zaścianków i folwarków na terenie całego Wielkiego Księstwa Litewskiego. Majątek nadany przez Jasińskich na uposażenie kaplicy fundowanej w roku 1541 przez Józefa Jasińskiego archidiacona wileńskiego.

^b Przekreślone.

^c Przekreślone.

Z plebanii wileńskiej z dymów w mieście wileń[skim] – będących z sąsiadami 23 po zł 1/15 – zł 34/15
Z domu szynkowego 1 po zł 6 – zł 6
Z folwarku [...kompia^d] i Łopaciszek⁵⁰ z dymów 34 po zł 1/15 – zł 51
W Rudominie⁵¹ z dymów 8 po zł 1/15 – zł 12

Dominikani wileń[scy]⁵² z folwarków Pomusza,⁵³ Podbrzezia,⁵⁴ Truszek⁵⁵ i Wołtupia⁵⁶ z dymów 35 po zł 1/15 – zł 52/15
Z kamienic 2 po zł 6 – zł 12
Z domów szynkowych 4 po zł 6 – zł 24
Z dymów z sąsiadami 28 po 1/15 – zł 42

Bonifratelli z dymów w mieście wileń[skim]⁵⁷ 16 po zł 1/15 – zł 24
Z domów szynkowych 3 po zł 6 – zł 18
Z folwarku Szuksztul⁵⁸ z dymów 3 po zł 1/15 – zł 4/15

Canonici Regulares na Antokolu u św. Piotra⁵⁹ z dymów 21 po zł 1/15 – zł 31/15

^d Wyraz częściowo nieczytelny.

⁵⁰ Łopaciszki, wieś położona na południe od Wilna, między Raduniem i Hermaniszkami.

⁵¹ Rudomina, filia kościoła parafialnego pw. św. Jana w Wilnie fundowana w roku 1592 przez Grzegorza Mosalskiego podkomorzego grodzieńskiego i jego żonę Marynę.

⁵² Dominikanów przy wileńskim kościele pw. Św. Ducha w roku 1501 osadził Aleksander Jagiellończyk.

⁵³ Pomusze (Pomusie, Pomusz), nazwa kilkunastu wsi, dworów i folwarków położonych nad rzeką Muszą (Musą, Mussą) prawym dopływem Wilji.

⁵⁴ Podbrzezie, nazwa kilku wsi w okolicy Wilejki. Także wieś parafialna na północ od Wilna.

⁵⁵ Truszki, wieś nad rzeką Rastawicą w pobliżu jej ujścia do Rosi (rzeka Roś, lewy dopływ Niemny).

⁵⁶ Wołtupie, miejscowość nie zlokalizowana. (Może chodzić o Bołtupie (Bołtup) folwark położony na północ od centrum Wilna między przedmieściem śnipiskim a Trynopolem (obecnie w granicach miasta), lub o Bołtupie (Wołtupie) w parafii Graużyski w dekanacie oszmiańskim).

⁵⁷ Bonifratrów przy wileńskim kościele pw. Św. Krzyża w roku 1635 osadził Abraham Wojna biskup wileński.

⁵⁸ Szuksztule. Miejscowość nie zlokalizowana. (Może chodzić o Szukdele (Szuksztule, Szugzdele) położone koło Udryi w dekanacie simneńskim).

⁵⁹ Kanoników przy wileńskim kościele św. Piotra i Pawła na Antokolu w roku 1625 osadził Eustachy Wołtowicz biskup wileński.

Item z dymów 4, gdzie przed tym szynk bywał a w tym roku ustał dano jako z prostych dymów po [zł 1/15^e]. wszystkie zł [37/15^f] – zł 6/[15]

Carmelici na Puszkarzni⁶⁰ z dymów w mieście wileń[skim] i w folwarku Popiszkach⁶¹ 15 po zł 1/15 – zł 22/15

Z domów szynkowych 2 po zł 6 – zł 12

Item z domów 5 gdzie ustały szynki po zł 1/15 – zł 7/15

Ksiądz rektor nowicjatu wileń[skiego] oddał z dymów w mieście wileń[skim] 7 po zł 1/15 – zł 10/15

Z folwarku Suderwi⁶² z dymów 3 wszystkie[go] zł 15^g – zł 4/1[5]

Franciszkanie wileń[scy]⁶³ z dymów w mieście wileń[skim] będących 9 po zł 1/15 – zł 13/[15]

Z folwarku Kiian⁶⁴ i Łucina⁶⁵ z dymów 66 – zł 112/15^h – zł 99

[k.2]

Z kamienicy JM księdza biskupa żmudz[kiego]⁶⁶ z dymów 5 – zł 7/15

W teje kamienicy od malarza z dymów 2 dano – zł 3

Z Werek⁶⁷ z dymów 58 – zł 87

^e Przekreślone.

^f Przekreślone.

⁶⁰ Karmelitów przy wileńskim kościele św. Jerzego w roku 1506 osadził Mikołaj Radziwiłł. Puszkarznia – nazwa części miasta pochodząca od mieszkających w niej „puszkarzy” obsługujących artylerię zamkową.

⁶¹ Por. przyp. 11. Może chodzić o Popiszki położone ok. 10 km na północny wschód od centrum Wilna (obecnie na granicy miasta).

⁶² Suderwa, dobra nad jeziorami Rzesza i Wilnoje. Chodzi zapewne o jeden z folwarków nad rzeką Rzeszą (Suderwą, Suderwianką) prawym dopływem Wilji.

^g Błędny zapis. Powinno być: po zł 1/15 (3 dymy po zł 1/15 daje zł 4/15).

⁶³ Franciszkanie w Wilnie działali już za rządów Gedymina (1315–1341). W roku 1366 przy wileńskim kościele pw. Wniebowzięcia NMP franciszkanów osadził Andrzej Gasztołd starosta wileński.

⁶⁴ Kiiena, dobra nad rzeką Kieną dopływem Wklejki nabywane przez franciszkanów wileńskich w latach 1471–1496.

⁶⁵ Lucin, miejscowość nie zlokalizowana. Może chodzić o wieś nad rzeką Lucynką dopływem Berezyny.

^h Błędny zapis. Powinno być: zł 1/15 (66 dymów po zł 1/15 daje zł 99).

⁶⁶ Piotr Parczewski, biskup żmudzki 1649–1659.

⁶⁷ Werki, dobra nadane biskupom wileńskim w roku 1387 przez Jagiełłę.

Z Bystrzycy⁶⁸ sufraganii wileń[skiej] z dymów 9 po zł 1/15 – zł 13/15

Z Rubna⁶⁹ folwarku dziekańskie[go] z dymów 16 – zł 24

Z Rukon⁷⁰ folwarku archidiakońskie[go] z dymów 29 – zł 43/15

Z Kiemieszyszek⁷¹ kustodii wileń[skiej] z dymów 8 – zł 12

Z scholastii wileń[skiej] z Tołoczyszek⁷² z dymów 37 – zł 55/15

Z Wozgieliszek⁷³ seminaryjskich z dymów 89 – zł 133/15

Z Rzeszy⁷⁴ praestimonium kanoniczego z dymów 8 – zł 12

Z Szylan⁷⁵ praestimonium kanoniczego z dymów 9 – zł 13/15

Z Mickun⁷⁶ folwarku kapitulnego z dymów 7 – zł 10/15

Z Ponar⁷⁷ folwarku kapitulnego z dymów 7 – zł 10/15

Z plebanii worniańskiej⁷⁸ i folwarku Worony z dymów 19 – zł 28/15

Z plebanii gierwiatskiej⁷⁹ z dymów 5 – zł 7/15

Z plebanii ławaryjskiej⁸⁰ z dymów 6 – zł 9

Z konwentu miednickie[go]⁸¹ z dymów 3 – zł 4/15

Z Rubna⁸² probostwa ośmianiańskie[go] z dymów 12 – zł 18

Z Suderwi⁸³ poddziekaniu wileńskiej z dymów 2 – zł 3

⁶⁸ Bystrzyca, dobra nad Wilją, ok. 40 km na północny wschód od Wilna.

⁶⁹ Rubno, folwark położony w pobliżu wsi o tej samej nazwie (między Wilnem a Bystrzycą).

⁷⁰ Rukojnie, dobra nadane archidiakonowi przez Zygmunta Wielkiego Księcia Litewskiego, potwierdzone w roku 1444 przez Kazimierza Jagiellończyka.

⁷¹ Kiemieszyski (Kiemesza), miejscowość nie zlokalizowana położona na terenie parafii Tauroginie w dekanacie brastawskim.

⁷² Tołoczyski (Tołociszki), miejscowość nie zlokalizowana położona w okolicy Oszmiany i Żupran.

⁷³ Wozgieliszki, dobra nadane seminarium w roku 1582 przez Jerzego Radziwiłła biskupa wileńskiego.

⁷⁴ Rzesza, nadanie potwierdzone w roku 1500 przez Aleksandra Jagiellończyka.

⁷⁵ Szylany, dobra kapitulne, nadanie potwierdzone w roku 1500 przez Aleksandra Jagiellończyka.

⁷⁶ Mickuny, dobra nad Wilejką lewym dopływem Wilji. Ok. 15 km na wschód od Wilna.

⁷⁷ Ponary, dobra kapitulne nadane w roku 1390 przez Jagiełłę.

⁷⁸ Worniany, miejscowość parafialna w dekanacie ośmianiańskim.

⁷⁹ Gierwiat, miejscowość parafialna w dekanacie ośmianiańskim.

⁸⁰ Ławaryszki, miejscowość parafialna w dekanacie wileńskim.

⁸¹ Kanonicy regularni w Miednikach przy kościele fundowanym w roku 1391 przez Jagiełłę.

⁸² Zob. przyp. 31.

⁸³ Suderwa (Poddzieskaniszki), dobra nadane koadiutorowi dziekana wileńskiego w roku 1562 przez Waleriana Protasewicza biskupa wileńskiego.

Z Szeszol⁸⁴ biskupich z dymów 204 – zł 306
 Z plebanii szeszolskiej⁸⁵ z dymów 6 – zł 9
 Z dóbr collegium wileńskiego⁸⁶ z dymów 794 – zł 1191
 Z plebanii turgielskiej⁸⁷ z dymów 18 – zł 27
 Z plebanii musnickiej⁸⁸ z dymów 22 – zł 33
 Z Malat⁸⁹ majątności biskupstwa wileń[skiego] z dymów 80 – zł 120
 Z plebanii szyrwintskiej⁹⁰ z dymów 6 – zł 9
 Z plebanii inturskiej⁹¹ z dymów 11 – zł 16/15
 Z plebanii pobojskiej⁹² z dymów 33 – zł 49/15
 Z plebanii podbrzeskiej⁹³ z dymów 22 – zł 33
 Z plebanii mojszagolskiej⁹⁴ z dymów 19 – zł 28/15
 Z Michaliszek od augustianów⁹⁵ z dymów 15 – zł 22/15

[k.2v]

Z plebanii kiernowskiej⁹⁶ z dymów 15 – zł 22/15
 Z plebanii niemeczyńskiej⁹⁷ z dymów 100 – zł 150
 Item z domu w Wilnie na Szarekiskach⁹⁸ szynkownego – zł 6
 A od dwóch sąsiadów w tym domu zł 3
 Z plebanii solecznickiej⁹⁹ z dymów 4 – zł 6
 Z plebanii stokliskiej¹⁰⁰ i żugoskiej¹⁰¹ z dymów 36 – zł 54

⁸⁴ Szeszole, dobra w powiecie wileńskim, „nadanie Jagiellońskie”.

⁸⁵ Szeszole, miejscowość parafialna w dekanacie pobojskim.

⁸⁶ Kolegium jezuitów w Wilnie zostało ufundowane przy kościele pw. św. Jana w roku 1571 przez Waleriana Protasewicza biskupa wileńskiego.

⁸⁷ Turgiele, miejscowość parafialna w dekanacie wileńskim.

⁸⁸ Muśniki, miejscowość parafialna w dekanacie pobojskim.

⁸⁹ Malaty, dobra w powiecie wilkomierskim nadane biskupom wileńskim w roku 1387 przez Jagiełłę.

⁹⁰ Szyrwinty, miejscowość parafialna w dekanacie pobojskim.

⁹¹ Inturki, miejscowość parafialna w dekanacie pobojskim.

⁹² Pobojsk, miejscowość parafialna w dekanacie pobojskim.

⁹³ Podbrzezie, miejscowość parafialna w dekanacie wileńskim.

⁹⁴ Mejszagoła, miejscowość parafialna w dekanacie wileńskim.

⁹⁵ Augustianów przy kościele w Michaliszkach osadził w roku 1653 Cyprian Paweł Brzostowski referendarz Wielkiego Księstwa Litewskiego.

⁹⁶ Kiernów, miejscowość parafialna w dekanacie wileńskim.

⁹⁷ Niemeczyn, miejscowość parafialna w dekanacie wileńskim.

⁹⁸ Por. przyp. 4.

⁹⁹ Soleczniki, miejscowość parafialna w dekanacie raduńskim.

¹⁰⁰ Stokliski, miejscowość parafialna w dekanacie kowieńskim.

¹⁰¹ Użość, filia parafii Stokliszki w dekanacie kowieńskim.

Z plebanii giedrockiej¹⁰² z dymów 29 – zł 43/15
 Z Kien¹⁰³ klasztoru św. Michała¹⁰⁴ z dymów 39 – zł 58/15
 Z plebanii upnickiej¹⁰⁵ z dymów 8 – zł 12
 Z folwarku Drublanszczyzny¹⁰⁶ z dymów 7 – zł 10/15
 Z Cudzieniszek¹⁰⁷ majątności kanclerskiej z dymów 16 – zł 24
 Z Szpingla¹⁰⁸ folwarku kapitulne[go] z dymu 1 – zł 1/15
 Z Gierwiat¹⁰⁹ majątności biskupiej z dymów 112 – zł 168
 Z Masaniszek¹¹⁰ folwarku od majątności biskupiej Szeszol¹¹¹ z dymu 1 – zł 1/15
 Z plebanii [...] z dymów 5 – zł 7/15

Powiat oszmiański

Z Pierszaj¹¹² majątności biskupiej z dymów 334 – zł 501
 Z Ermaniszek¹¹³ majątności biskupiej z dymów 90 – zł 135
 Z Milejkowa¹¹⁴ majątności biskupiej z dymów 59 – zł 88/15
 Z plebanii swiranskiej¹¹⁵ z dymów 37 ½ – zł 56/[15]7/4
 Z plebanii surwiliskiej¹¹⁶ z dymów 13 – zł 19/15

¹⁰² Giedrojcie, miejscowość parafialna w dekanacie pobojskim.

¹⁰³ Kiena Panińska, dobra nadane bernardynkom wileńskim w roku 1594 przez Lwa Sapiehę wojewodę wileńskiego, hetmana wielkiego litewskiego.

¹⁰⁴ Klasztor bernardynek wileńskich nazywano św. Michała lub świętomichalskim od wezwania kościoła wzniesionego dla zakonnicy w roku 1596 przez Lwa Sapiehę.

¹⁰⁵ Upniki, miejscowość parafialna w dekanacie pobojskim.

¹⁰⁶ Drublanszczyzna (Drublany), jedna z wsi wchodzących w skład dóbr Szeszole, „nadanie jagiellońskie”.

¹⁰⁷ Cudzieniszki, dziesięcina z dóbr Cudzieniszki została nadana kapitule wileńskiej przez Witolda w roku 1390.

¹⁰⁸ Szpingle (Wojtowo), dobra nabyte przez kapitułę od Doroty Wasilowej w roku 1535.

¹⁰⁹ Gierwiaty, dobra nabyte przez biskupa Andrzeja Goskowicza (1481–1491) w roku 1484 od Jerzego Gotoldowicza.

¹¹⁰ Masaniszki, miejscowość nie zlokalizowana.

¹¹¹ Por. przyp. 46.

ⁱ Wyraz nieczytelny.

¹¹² Pierszaje, dobra nadane biskupowi Wojciechowi Taborowi (1492–1507) przez Jakuba Hanusowicza w roku 1492.

¹¹³ Hermaniszki, dobra nadane kościołowi przez Jagiełłę w roku 1391.

¹¹⁴ Milejkowo (Milejkowo), dobra nadane biskupom wileńskim i kapitule przez Witolda w roku 1414 w zamian za majątek Wechatnicze w powiecie wołkowyskim. Nadanie potwierdził Jagiełło w roku 1430.

¹¹⁵ Świranki, miejscowość parafialna w dekanacie świrskim.

^j Przekreślone.

- Z plebanii solskiej¹¹⁷ z dymów 24 – zł 36
 Franciszkani oszmiańscy¹¹⁸ z dymów 13 – zł 19/15
 Z plebanii wiszniewskiej¹¹⁹ z dymów 27 – zł 40/15
 Z plebanii trabskiej¹²⁰ z dymów 39 – zł 58/15
 Z altarii trabskiej¹²¹ z dymów 4 – zł 6
 Z plebanii łoskiej¹²² z dymów 8 – zł 12
- [k.3]
- Z plebanii duniłowskiej¹²³ z dymów 7 – zł 10/15
 Z Woniałgowa¹²⁴ praestimonium kanoniczego z dymów 28 – zł 42
 Z Żadziewia¹²⁵ majątności sufragań[skiej] z dymów 297 – zł 445
 Item z Mil¹²⁶ majątności sufragań[skiej] z dymów 38 – zł 57
 Z Parafianowa¹²⁷ majątności archidiacon[skiej] z dymów 257 – zł 385/15
 Z plebanii lebidziewskiej¹²⁸ z dymów 27 – zł 40/15
 Z plebanii daugieliskiej¹²⁹ z dymów 22 – zł 33
 Z Łatyhoły¹³⁰ folwarku probostwa oszmiań[skiego] z dymów 38 – zł 57
 Z plebanii żuprańskiej¹³¹ z dymów 4 – zł 6
 Z folwarku świetoduskie[go] prob[ostwa] oszmiań[skiego] z dymów 30 – zł 45

¹¹⁶ Surwiliszki, miejscowość parafialna w dekanacie oszmiańskim.

¹¹⁷ Soły, miejscowość parafialna w dekanacie oszmiańskim.

¹¹⁸ Franciszkanie w Oszmianie działali przy kościele pw. Wniebowzięcia NMP założonym w roku 1505 przez Aleksandra Jagiellończyka.

¹¹⁹ Wiszniew, miejscowość parafialna w dekanacie mińskim.

¹²⁰ Traby, miejscowość parafialna w dekanacie oszmiańskim.

¹²¹ Por. przyp. 81. Altaria trabska została ufundowana w roku 1538 przez Olbrachta Gasztolda wojewodę wileńskiego.

¹²² Łosk, miejscowość parafialna w dekanacie oszmiańskim.

¹²³ Duniłowicze, miejscowość parafialna w dekanacie połockim.

¹²⁴ Woniałgowo, dobra nadane kapitule przez Wielkiego Księcia Litewskiego Zygmunta w roku 1436. Nadanie potwierdził Aleksander Jagiellończyk w roku 1500.

¹²⁵ Zadziew (Zadziewie), dobra nadane sufraganom wileńskim przez Zygmunta Starego w roku 1528.

¹²⁶ Mile, dobra nadane sufraganom wileńskim przez Zygmunta Starego w roku 1528.

¹²⁷ Parafianów, dobra nad rzeką Serweczą, „nadanie królewskie”, przed rokiem 1460.

¹²⁸ Lebidziów, miejscowość parafialna w dekanacie radoszkowickim.

¹²⁹ Daugieliszki, miejscowość parafialna w dekanacie brasławskim.

¹³⁰ Łatyhol, dobra położone na wschód od linii Wilejka – Mołodeczno (zapewne nadane w roku 1432 przez Wielkiego Księcia Litewskiego Zygmunta).

¹³¹ Żuprany, miejscowość parafialna w dekanacie oszmiańskim.

- Z Szycyniąt¹³² praestimoniu[m] kanoniczego z dymów 48 – zł 72
 Z altarii grauzyskiej¹³³ z dymów 3 – zł 4/15
 Z klasztoru ostrowieckiego¹³⁴ z dymów 7 – zł 10/15
 Z plebanii wojstomskiej¹³⁵ z dymów 52 – zł 78
 Z plebanii mołodeczenskiej¹³⁶ z dymów 22 – zł 33
 Z plebanii miedzalskiej¹³⁷ z karczmą z dymów 34 – zł 51
 Z plebanii zadziewskiej¹³⁸ z dymów 28 – zł 42
 Z altarii miedzalskiej¹³⁹ z dymów 10 – zł 15
 Z plebanii swirskiej¹⁴⁰ z dymów 138 – zł 207
 Z altarii swirskiej¹⁴¹ z dymów 10 – zł 15
 Z altarii drugiej swirskiej¹⁴² z dymów 10 – zł 15
 Z plebanii zabrzeskiej¹⁴³ z dymów 24 – zł 36
 Z plebanii dokszyckiej¹⁴⁴ z dymów 60 – zł 90
 Z plebanii żodziskiej¹⁴⁵ z dymów 26 – zł 39
 Z plebanii kobylnickiej¹⁴⁶ z dymów 32 – zł 48
 Z plebanii ermaniskiej¹⁴⁷ z dymów 6 – zł 9

¹³² Szycyniata, dobra nadane kapitule wileńskiej przez Krzysztofa Komara w roku 1612.

¹³³ Grauzyszki, miejscowość parafialna w dekanacie oszmiańskim. Altaria w Grauzyszkach została ufundowana w roku 1503 przez Mikołaja Butryma dziedzica na Grauzyszkach.

¹³⁴ Ostrowiec (u ujścia Kiegny i Kowalki do Łoszy). Kościół i klasztor dominikanów fundowany w roku 1474 przez Marcina Gasztolda wojewodę kijowskiego.

¹³⁵ Wojstom, miejscowość parafialna w dekanacie świrskim.

¹³⁶ Mołodeczno, miejscowość parafialna w dekanacie radoszkowickim.

¹³⁷ Miadzioł, miejscowość parafialna w dekanacie świrskim.

¹³⁸ Zadziew, miejscowość parafialna w dekanacie świrskim.

¹³⁹ Por. przyp. 99. Do powstania altarii może odnosić się wzmianka o fundacji kaplicy przy kościele w Miadziole w roku 1549 przez córki Mikołaja Radziwiłła Helenę i Zofię oraz córkę Jana Zabrzezińskiego dziedzica miadziolskiego – Annę (Por.: J. K u r c z e w s k i, Biskupstwo wileńskie, Wilno 1912, s. 219).

¹⁴⁰ Świr, miejscowość parafialna w dekanacie świrskim.

¹⁴¹ Por. przyp. 102. Przy kościele świrskim funkcjonowały dwie altarie. Pierwszą w roku 1472 ufundował Sienko Romanowicz z żoną Bohdaną, drugą w roku 1647 Fabian Poklewski Koziello.

¹⁴² Por. przyp. 102 i 103.

¹⁴³ Zabrzezie, miejscowość parafialna w dekanacie mińskim.

¹⁴⁴ Dokszyce, miejscowość parafialna w dekanacie połockim.

¹⁴⁵ Żodziszki, miejscowość parafialna w dekanacie świrskim.

¹⁴⁶ Kobylniki, miejscowość parafialna w dekanacie świrskim.

¹⁴⁷ Hermaniszki, miejscowość parafialna w dekanacie raduńskim.

Z majątności Rabunia¹⁴⁸ i folwarku Niwek¹⁴⁹ klasztoru wileń[skiego] panien zakonnych przy kościele św. Michała¹⁵⁰ z dymów 195 – zł 292/15

Z plebanii wołkołatskiej¹⁵¹ z dymów 32 – zł 48

Z plebanii komajskiej¹⁵² z dymów 32 – zł 48

[k.3v]

Z plebanii smorgonskiej¹⁵³ z dymów 22 – zł 33

Z plebanii hoduciskiej¹⁵⁴ z dymów 46 – zł 69

Z klasztoru twereckiego¹⁵⁵ z dymów 13 – zł 19/15

Z plebanii chożowskiej¹⁵⁶ z dymów 22 – zł 33

Z plebanii markowskiej¹⁵⁷ z dymów 5 – zł 7/15

Z plebanii swincianskiej¹⁵⁸ z dymów 35 – zł 52/15

Z plebanii postawskiej¹⁵⁹ z dymów 6 – zł 9

Z plebanii hruzdowskiej¹⁶⁰ z dymów 8 – zł 12

Z plebanii horodziłowskiej¹⁶¹ z dymów 35 – zł 52/15

Z plebanii łyntupskiej¹⁶² z dymów 7 – zł 10/15

Z plebanii pierszajskiej¹⁶³ z dymów 15 – zł 22/15

Z plebanii krewskiej¹⁶⁴ z dymów 31 – zł 46/15

¹⁴⁸ Rabuń, dobra położone między Wilejką i Dołhinowem.

¹⁴⁹ Niwki, dobra położone między Wilejką i Dołhinowem.

¹⁵⁰ Por. przyp. 66.

¹⁵¹ Wołkołata, miejscowość parafialna w dekanacie połockim.

¹⁵² Komaje, miejscowość parafialna w dekanacie świrskim.

¹⁵³ Smorgonie, miejscowość parafialna w dekanacie oszmiańskim.

¹⁵⁴ Hoduciszki, miejscowość parafialna w dekanacie brasławskim.

¹⁵⁵ Kanonicy regularni od pokuty zostali osadzeni w Twereczu przez Feliksa Jana Paca (ur. po 1615–zm. po 1700, przed 2 lutego 1702) starostę rakiborskiego, podkomorzego litewskiego. (W biogramie F. J. Paca jako czas fundacji podano rok 1662. Wydaje się, że w roku tym jedynie powiększono uposażenie klasztoru już wcześniej funkcjonującego. Fundacja mogła nastąpić po roku 1648, w którym to F.J.Pac wykupił części majątności Ostrowiec z miasteczkiem Twerecz od swoich braci. Por.: H. Lulewicz, Pac Feliks (Szczęsny) Jan h. Gozdawa, w: PSB, t.24, s.196).

¹⁵⁶ Chożów, miejscowość parafialna w dekanacie radoszkowickim.

¹⁵⁷ Marków, miejscowość parafialna w dekanacie radoszkowickim.

¹⁵⁸ Święciany, miejscowość parafialna w dekanacie brasławskim.

¹⁵⁹ Postawy, miejscowość parafialna w dekanacie świrskim.

¹⁶⁰ Hruzdów, miejscowość parafialna w dekanacie radoszkowickim.

¹⁶¹ Horodziłów, miejscowość parafialna w dekanacie radoszkowickim.

¹⁶² łyntupy, miejscowość parafialna w dekanacie świrskim.

¹⁶³ Pierszaje, miejscowość parafialna w dekanacie mińskim.

Z probostwa gieranonskiego¹⁶⁵ i dwóch folwarków Buzyryszek¹⁶⁶ i Dawgiedziszek¹⁶⁷ z dymów 104 – zł 156

Z Hermaniszek¹⁶⁸ majątności probostwa wileń[skiego] z dymów 38 – zł 57

Z Męczeniąt¹⁶⁹ majątności altarii michniskiej w kościele katedralnym wileń[skim] będącej z dymów 118 – zł 177

Z Bakszt¹⁷⁰ majątności biskupstwa wileń[skiego] z dymów 255 – zł 382/15

Z Korkożyszek¹⁷¹ majątności seminaryskiej z dymów 23 – zł 34/15

Z altarii wiszniewskiej¹⁷² z dymów 7 – zł 10/15

Z Łużan¹⁷³ majątności do kaplicy kieżgałowskiej w kościele cat[edra]lnym wileń[skim]¹⁷⁴ z dymów 56 – zł 84

Item z Podbrzezia¹⁷⁵ tejże kaplicy z dymów 24 – zł 36

Z Hoduciszek¹⁷⁶ majątności kapitulnej z dymów 498 – zł 747

Franciszkanie olszanscy¹⁷⁷ z dymów 15 – zł [16^k] 22/15

Z plebanii dołhinowskiej¹⁷⁸ z dymów 15 – zł 22/15

Z altarii krewskiej¹⁷⁹ z dymów 52 – zł 78

Augustiani [... ..]¹ z dymu 1 – zł 1/15

¹⁶⁴ Krewo, miejscowość parafialna w dekanacie oszmiańskim.

¹⁶⁵ Gieranony, miejscowość parafialna w dekanacie raduńskim.

¹⁶⁶ Buzyryszki, miejscowość nie zlokalizowana.

¹⁶⁷ Dawgiedziszki, miejscowość nie zlokalizowana.

¹⁶⁸ Por. przyp. 75.

¹⁶⁹ Męczenięta, dobra nadane w roku 1600 przez Sapiehów na utrzymanie altarii św. Anny (Michniskiej?)

¹⁷⁰ Bakszty, dobra nadane biskupom wileńskim w roku 1387 przez Jagiellę.

¹⁷¹ Korkożyszki, dobra nadane seminarium w roku 1603 przez Wojciecha Jarczewskiego.

¹⁷² Wiszniew, altaria przy kościele parafialnym w dekanacie mińskim.

¹⁷³ Łużany (Łuzany, Łuszany), dobra nadane w roku 1528 przez Jadwigę Olechnowiczównę Sudymontowiczównę Janowiczową na utrzymanie nabożeństwa w kaplicy.

¹⁷⁴ Por. przyp. 6.

¹⁷⁵ Podbrzezie (Garniewiczze), wieś między Wołożynem i Wiszniewem wchodząca w skład dóbr Sinia Góra zapewne dodanych do pierwotnego uposażenia kaplicy kieżgałowskiej (Michał Kieżgałło wojewoda wileński, 1476) przez jednego z jej proboszczów.

¹⁷⁶ Hoduciszki, dobra nadane kościołowi w roku 1609 przez Stanisława Kiszkę.

¹⁷⁷ Franciszkanów przy kościele parafialnym w Olszanach (Holszanach) w roku 1618 osadził Paweł Sapieha.

^k Przekreślone.

¹⁷⁸ Dołhinów, miejscowość parafialna w dekanacie połockim.

¹⁷⁹ Krewo, altaria przy kościele parafialnym w dekanacie oszmiańskim.

Powiat lidzki

Z Dąbrowna¹⁸⁰ i Lubora¹⁸¹ majątności biskupiej z dymów 140 – zł 210
 Z plebanii jatwieskiej¹⁸² z dymów [^m] zł [ⁿ]

[k.4]

Z plebanii ejszyskiej¹⁸³ z dymów 13 – zł 19/15
 Z plebanii zygunczyskiej¹⁸⁴ z dymów 12 – zł 18
 Z plebanii nowodworskiej¹⁸⁵ z dymów 5 – zł 7/15
 Z plebanii bieniakonskiej¹⁸⁶ z dymów 4 – zł 6
 Maulewicz ziemianin kościelny z dymu 1 – zł 1/15
 Z plebanii lidzkiej¹⁸⁷ z dymów 31 – zł 46/15
 Z plebanii rozanskiej¹⁸⁸ z dymów 19 – zł 28/15
 Z plebanii radunskiej¹⁸⁹ i dubickiej¹⁹⁰ z dymów 28 – zł 42
 Z plebanii lackiej¹⁹¹ z dymów 11 – zł 16/15
 Z plebanii sobotnickiej¹⁹² z dymów 8 – zł 12
 Z plebanii żyrmunskiej¹⁹³ z dymów 20 – zł 30
 Z plebanii żołudskiej¹⁹⁴ z dymów 10 – zł 15
 Z plebanii żabłockiej¹⁹⁵ z dymów 7 – zł 10/[8 ½^o]15/[...^p]
 Z plebanii wawerskiej¹⁹⁶ i dylewskiej¹⁹⁷ z dymów 8 – zł 12

¹ Dwa wyrazy nieczytelne.

¹⁸⁰ Dąbrowno (Dubrowno, Dubrowna), dobra nad rzeką Żyżmą, nadane w roku 1387 przez Jagiellę.

¹⁸¹ Lubary, dobra nadane kościołowi w roku 1407 przez Witolda.

¹⁸² Jatwisk, miejscowość parafialna w dekanacie lidzkim.

^m Miejsce na wpisanie liczby dymów.

ⁿ Miejsce na wpisanie należności.

¹⁸³ Ejszyski, miejscowość parafialna w dekanacie raduńskim.

¹⁸⁴ Zygunczyski, miejscowość parafialna w dekanacie raduńskim.

¹⁸⁵ Nowy Dwór (Dworzec), miejscowość parafialna w dekanacie lidzkim.

¹⁸⁶ Bieniakonie, miejscowość parafialna w dekanacie raduńskim.

¹⁸⁷ Lida, miejscowość parafialna w dekanacie lidzkim.

¹⁸⁸ Różana, miejscowość parafialna w dekanacie różańskim.

¹⁸⁹ Raduń, miejscowość parafialna w dekanacie raduńskim.

¹⁹⁰ Dubicze, miejscowość parafialna w dekanacie raduńskim.

¹⁹¹ Lack, miejscowość parafialna w dekanacie lidzkim.

¹⁹² Sobotniki, miejscowość parafialna w dekanacie raduńskim.

¹⁹³ Żyrmuny, miejscowość parafialna w dekanacie lidzkim.

¹⁹⁴ Żołudek, miejscowość parafialna w dekanacie lidzkim.

¹⁹⁵ Żabłocie, miejscowość parafialna w dekanacie lidzkim.

^o Przekreślone.

^p Znak nieczytelny.

Z plebanii wasiliskiej¹⁹⁸ z dymów 9 – zł 13/15
 Z plebanii isczołńskiej¹⁹⁹ z dymów 6 – zł 9
 Z plebanii iwiejskiej²⁰⁰ z dymów 26 – zł 39
 Z plebanii dudskiej²⁰¹ z dymów 4 – zł 6
 Z plebanii trokielskiej²⁰² z dymów 14 – zł 21
^qZ plebanii kamienickiej²⁰³ z dymów zł^q

Powiat wilkomirski

Z Kukuciszek²⁰⁴ majątności biskupiej i Łabonar²⁰⁵ z dymów 355 – zł 532/15
 Z Poniemonia²⁰⁶ augustyniani z dymów 15 – zł 22/15
 Z plebanii sobockiej²⁰⁷ z dymów 11 – zł 16/15
 Z plebanii rakiskiej²⁰⁸ z dymów 20 – zł 30
 Z plebanii dziewałtowskiej²⁰⁹ z dymów 13 – zł 19/15
 Z plebanii kowarskiej²¹⁰ z dymów 9 – zł 13/15
 Z plebanii wilkomirskiej²¹¹ z dymów 19 – zł 28/15
 Z plebanii ucianskiej²¹² z dymów 56 – zł 84

¹⁹⁶ Wawiorka, miejscowość parafialna w dekanacie lidzkim.

¹⁹⁷ Dylewo, miejscowość parafialna w dekanacie lidzkim.

¹⁹⁸ Wasiliszi, miejscowość parafialna w dekanacie lidzkim.

¹⁹⁹ Iszczolna, miejscowość parafialna w dekanacie lidzkim.

²⁰⁰ Iwie, miejscowość parafialna w dekanacie raduńskim.

²⁰¹ Dudy, miejscowość parafialna w dekanacie raduńskim.

²⁰² Trokiele, miejscowość parafialna w dekanacie raduńskim.

²⁰³ Kamień, miejscowość parafialna w dekanacie mińskim.

^{q-q} Przekreślone.

²⁰⁴ Kukuciszki, dobra nadane biskupom wileńskim przez Jagiellę.

²⁰⁵ Łabonary, dobra nadane biskupom wileńskim w roku 1387 przez Jagiellę.

²⁰⁶ Od roku 1622 w Poniemuniu funkcjonował klasztor kanoników regularnych od pokuty ufundowany przez Maurycego Giedrojcia wojewodę mściłstawskiego. W Poniemuniu mogło znajdować się uposażenie augustianów kowieńskich (fundacja Aleksandra Jagiellończyka) – był to najbliższy z funkcjonujących w tym czasie klasztorów augustianów.

²⁰⁷ Sobotniki, miejscowość parafialna w dekanacie raduńskim.

²⁰⁸ Rakiszki, miejscowość parafialna w dekanacie kupiskim.

²⁰⁹ Dziewałtów, miejscowość parafialna w dekanacie wilkomierskim.

²¹⁰ Kowarsk, miejscowość parafialna w dekanacie wilkomierskim.

²¹¹ Wilkomierz, miejscowość parafialna w dekanacie wilkomierskim.

²¹² Uciana, miejscowość parafialna w dekanacie kupiskim.

[k.4v]

- Z plebanii onikscianskiej²¹³ z dymów 100 – zł 150
 Z plebanii siesickiej²¹⁴ z dymów 20 – zł 30
 Z plebanii malackiej²¹⁵ z dymów 10 – zł 15
 Z plebanii dusiatskiej²¹⁶ z dymów 22 – zł 33
 Z plebanii wieprzowskiej²¹⁷ z dymów 3 – zł 4/15
 Z plebanii kupiskiej²¹⁸ z dymów 20 – zł 30
 Z plebanii szatskiej²¹⁹ z dymów 23 – zł 34/15
 Z plebanii opitołockiej²²⁰ z dymów 10 – zł 15
 Z plebanii żmudeckiej²²¹ z dymów 9 – zł 13/15
 Z plebanii troupińskiej²²² z dymów 14 – zł 21
 Z klasztoru kołtyniań[skiego]²²³ franciszkański z dymów 14 – zł 21
 Z plebanii kukuciskiej²²⁴ z dymów 8 – zł 12
 Z plebanii pogirskiej²²⁵ z dymów 14 – zł 21
 Z Taurogin²²⁶ majątności biskupiej z dymów 311 – zł 466/15
 Z plebanii abelskiej²²⁷ z dymów 12 – zł 18
 Z altarii wilkomirskiej²²⁸ z dymów 19 – zł 28/15
 Z plebanii świadoskiej²²⁹ z dymów 15 – zł 22/15

Powiat brasławski

Z Widz²³⁰ majątności biskupiej z dymów 176 – zł 264²¹³ Onikszy, miejscowość parafialna w dekanacie wilkomierskim.²¹⁴ Siesiki, miejscowość parafialna w dekanacie wilkomierskim.²¹⁵ Malaty, miejscowość parafialna w dekanacie pobojskim.²¹⁶ Dusiaty, miejscowość parafialna w dekanacie kupiskim.²¹⁷ Wieprze, miejscowość parafialna w dekanacie wilkomierskim.²¹⁸ Kupiszki, miejscowość parafialna w dekanacie kupiskim.²¹⁹ Szaty, miejscowość parafialna w dekanacie wilkomierskim.²²⁰ Opitołoki, miejscowość parafialna w dekanacie wilkomierskim.²²¹ Żmujdki, miejscowość parafialna w dekanacie pobojskim.²²² Troupie, miejscowość parafialna w dekanacie wilkomierskim.²²³ Kościół parafialny dla franciszkanów w Kołtynianach zbudował w roku 1633 Jan Narbutt.²²⁴ Kukuciszki, miejscowość parafialna w dekanacie brasławskim.²²⁵ Pogiry, miejscowość parafialna w dekanacie wilkomierskim.²²⁶ Tauroginie, dobra nadane biskupom wileńskim w roku 1387 przez Jagiełłę.²²⁷ Abele, miejscowość parafialna w dekanacie kupiskim.²²⁸ Wilkomierz, altaria przy kościele parafialnym w dekanacie wilkomierskim.²²⁹ Świadomość, miejscowość parafialna w dekanacie kupiskim.²³⁰ Widze, dobra nadane biskupom wileńskim w roku 1492 przez Jakuba Hanusowicza.

- Z Jezioros²³¹ majątności biskupiej z dymów 104 – zł 156
 Z plebanii brasławskiej²³² z dymów 56 – zł 84
 Z plebanii żadzwińskiej²³³ z dymów 100 – zł 150
 Z plebanii ikazińskiej²³⁴ z dymów 25 – zł 37/15
 Z plebanii sołockiej²³⁵ z dymów 27 – zł 40/15
 Z plebanii widzkiej²³⁶ z dymów 45 – zł 67/15
 Z plebanii dryświatskiej²³⁷ z dymów 49 – zł 73/15
 Z Sołoka²³⁸ majątności biskupiej z dymów 93 – zł 139/15
 Z plebanii jezioroskiej²³⁹ z dymów 16 – zł 24

[k.5]

- Z plebanii taurogińskiej²⁴⁰ z dymów 14 – zł 21
 Z plebanii łyngmiańskiej²⁴¹ z dymów 4 – zł 6

Województwo połockie i powiat

- Z majątności collegium połockie[go]²⁴² z dymów 2075 – zł 3112/15
 Z plebanii lepelskiej²⁴³ z dymów 58 – zł 87
 Z plebanii żadoroskiej²⁴⁴ z dymów 32 – zł 48
 Z plebanii głębockiej²⁴⁵ z dymów 33 – zł 49/15
 Z plebanii dzisieńskiej²⁴⁶ z dymów 11 – zł 16/15
 Z Lepła²⁴⁷ majątności klasztoru panien zakonnych w Wilnie przy kościele św. Michała²⁴⁸ z dymów 650 – zł 975

²³¹ Jeziorosy, dobra nadane kościołowi przez Jagiełłę.²³² Brasław, miejscowość parafialna w dekanacie brasławskim.²³³ Druja (Zadźwinie, Sapieżyn), miejscowość parafialna w dekanacie brasławskim.²³⁴ Ikażń, miejscowość parafialna w dekanacie brasławskim.²³⁵ Sołoki, miejscowość parafialna w dekanacie brasławskim.²³⁶ Widze, miejscowość parafialna w dekanacie brasławskim.²³⁷ Dryświaty, miejscowość parafialna w dekanacie brasławskim.²³⁸ Sołoki, dobra nadane biskupom wileńskim przez Jagiełłę.²³⁹ Jeziorosy, miejscowość parafialna w dekanacie brasławskim.²⁴⁰ Tauroginie, miejscowość parafialna w dekanacie brasławskim.²⁴¹ łyngmiany, miejscowość parafialna w dekanacie brasławskim.²⁴² Kościół i klasztor jezuitów w Połocku w roku 1580 ufundował Stefan Batory.²⁴³ Lepel, miejscowość parafialna w dekanacie połockim.²⁴⁴ Zadoroze, miejscowość parafialna w dekanacie połockim.²⁴⁵ Głębokie, miejscowość parafialna w dekanacie połockim.²⁴⁶ Dzisna, miejscowość parafialna w dekanacie połockim.²⁴⁷ Lepel, dobra nadane bernardynkom wileńskim w roku 1594 przez Lwa Sapiechę wojewodę wileńskiego, hetmana wielkiego litewskiego.

Województwo trockie i powiat
 'JMP skarbný odebrał' Z Świątnik²⁴⁹ folwarku i mies[z]czan w Tro-
 kach do probostwa trockiego należących z dymów 83 – zł 124/15
 Dominikani mereccy²⁵⁰ z folwarku Kubisz²⁵¹ z dymów 33 – zł 49/15
 Z plebanii siemnieńskiej²⁵² z dymów 17 – zł 25/15
 Z plebanii sumiliskiej²⁵³ z dymów 19 – zł 28/15
 Z plebanii olitskiej²⁵⁴ z dymów 61 – zł 91/15
 Z plebanii wolkinickiej²⁵⁵ z dymów 47 – zł 70/15
 Z plebanii metelskiej²⁵⁶ z dymów 3 – zł 4/15
 Z plebanii poportskiej²⁵⁷ z dymów 16 – zł 24
 Z plebanii łozdziejskiej²⁵⁸ z dymów 22 – zł 33
 Z opactwa trockiego²⁵⁹ z dymów 32 – zł 48
 Z plebanii daugowskiej²⁶⁰ i przeląjskiej²⁶¹ z dymów 11 – zł 16/15
 Z plebanii niemonojckiej²⁶² z dymów 6 – zł 9
 Z plebanii w Punsku²⁶³ z dymów 14 – zł 21

[k.5v]

Z plebanii łankieliskiej²⁶⁴ z dymów 3 – zł 4/15
 Z plebanii żyzmorskiej²⁶⁵ z dymów 8 – zł 12

²⁴⁸ Por. przyp. 66.

^r Wyrazy dopisane na lewym marginesie.

²⁴⁹ Świątniki, wieś położona na południe od linii Wilno – Troki Nowe, nad jeziorem Świątniki. W Świątnikach istniała kaplica należąca do kościoła w Starych Trokach.

²⁵⁰ Merecz, miejscowość parafialna w dekanacie trockim. Dominikanów w Mereczu ufundował Krzysztof Stefanowicz, w roku 1606 klasztor uposażył Gabriel Wojna podkanclerzy litewski.

²⁵¹ Kubisz, miejscowość nie zlokalizowana.

²⁵² Siemno, miejscowość parafialna w dekanacie siemnieńskim.

²⁵³ Sumiliszki, miejscowość parafialna w dekanacie kowieńskim.

²⁵⁴ Olita, miejscowość parafialna w dekanacie trockim.

²⁵⁵ Olkieniki, miejscowość parafialna w dekanacie trockim.

²⁵⁶ Metele, miejscowość parafialna w dekanacie siemnieńskim.

²⁵⁷ Poporcie, miejscowość parafialna w dekanacie kowieńskim.

²⁵⁸ Łozdzieje, miejscowość parafialna w dekanacie siemnieńskim.

²⁵⁹ Kościół i klasztor bernardynów w Trokach ufundował w roku 1522 Wojciech Gasztold wojewoda wileński.

²⁶⁰ Daugi, miejscowość parafialna w dekanacie trockim.

²⁶¹ Przelaje, miejscowość parafialna w dekanacie trockim.

²⁶² Niemonajcie, miejscowość parafialna w dekanacie trockim.

²⁶³ Puńsk, miejscowość parafialna w dekanacie siemnieńskim.

²⁶⁴ Łankieliszki, miejscowość parafialna w dekanacie olwickim.

Z plebanii w Puniach²⁶⁶ z dymów 47 – zł 70/15
 Dominikani wysokodworscy²⁶⁷ z dymów 15 – zł 22/15
 Z plebanii mereckiej²⁶⁸ z dymów 28 – zł 42
 Od ks. komendarza trockieg[oj]²⁶⁹ z dymów 11 – zł 16/15
 Z plebanii liszkowskiej²⁷⁰ z dymów 10 – zł 15
 *Od zakonniczek św. Klary w Kownie²⁷¹ od trzech sąsiadów w kamie-
 nicy ich mieszkających^s

Powiat grodzieński

Z plebanii chodorowskiej²⁷² z dymów 12 – zł 18
 Z plebanii sokolanskiej²⁷³ z dymów 6 – zł 9
 Z plebanii dąbrowskiej²⁷⁴ z dymów 28 – zł 42
 Z plebanii korycińskiej²⁷⁵ z dymów 31 – zł 46/15
 Z plebanii i altarii nowodworskiej²⁷⁶ z dymów 30 – zł 45
 Z plebanii krasnoborskiej²⁷⁷ z dymów 8 – zł 12
 Z plebanii ozkiej²⁷⁸ z dymów 12 – zł 18
 Z plebanii sokołdskiej²⁷⁹ z dymów 18 – zł 27

²⁶⁵ Żymory, miejscowość parafialna w dekanacie kowieńskim.

²⁶⁶ Punie, miejscowość parafialna w dekanacie

²⁶⁷ Klasztor dominikanów w Wysokim Dworze ufundowany w roku 1629 przez Jana Lackiego starostę żmudzkiego.

²⁶⁸ Merecz, miejscowość parafialna w dekanacie trockim.

²⁶⁹ Opat komendatoryjny klasztoru bernardynów w Trokach ufundowanego w roku 1522 przez Wojciecha Gasztolda.

²⁷⁰ Liszków, miejscowość parafialna w dekanacie trockim.

²⁷¹ Wspólnota tercjarów w Kownie powstawała od czasu fundacji klasztoru bernardynów (1468). W roku 1582 król Stefan Batory nadał im plac w mieście. Klasztor przy kościele pw. św. Trójcy został wzniesiony w latach 1624–1634 przez Aleksandra Massalskiego wojewodę mińskiego po pożarze kamienic stanowiących tymczasową siedzibę zakonu.

^s Przekreślone.

²⁷² Chodorówka, miejscowość parafialna w dekanacie knyszyńskim.

²⁷³ Sokolany, miejscowość parafialna w dekanacie grodzieńskim.

²⁷⁴ Dąbrowa, miejscowość parafialna w dekanacie grodzieńskim.

²⁷⁵ Korycin, miejscowość parafialna w dekanacie knyszyńskim.

²⁷⁶ Nowy Dwór, miejscowość parafialna w dekanacie grodzieńskim. W roku 1616 ks. Wojciech Krzyczkowski pleban nowodworski uczynił zapis na ołtarz Przemienienia Pańskiego w miejscowym kościele. Można przypuszczać, że to właśnie wtedy altaria powstała.

²⁷⁷ Krasnybór, miejscowość parafialna w dekanacie grodzieńskim.

²⁷⁸ Hoża, miejscowość parafialna w dekanacie grodzieńskim.

- Z plebanii urdominskiej²⁸⁰ z dymów 8 – zł 12
 Z plebanii odelskiej²⁸¹ z dymów 76 – zł 114
 Z plebanii mostowskiej²⁸² z dymów 6 – zł 9
 Z plebanii indurskiej²⁸³ z dymów 37 – zł 55/15
 Z plebanii wasilkowskiej²⁸⁴ z dymów 3 – zł 4/15
 Z plebanii berznickiej²⁸⁵ z dymów 3 – zł 4/15
 Z plebanii kamionskiej²⁸⁶ z dymów 11 – zł 16/15
 [Z] Kądzina²⁸⁷ majątności ojców jezuitów nowicjatu wileń[skiego]
 z dymów 83 – zł 124/15
 Z plebanii kądzińskiej²⁸⁸ z dymów 11 – zł 16/15
 Z plebanii przeroskiej²⁸⁹ z dymów 4 – zł 6

[k.6]

- Z plebanii filipowskiej²⁹⁰ z dymów 6 – zł 9
 Z plebanii raczkowskiej²⁹¹ z dymów 7 – zł 10/15
 Z plebanii bakałarzewskiej²⁹² z dymów 4 – zł 6
 Z plebanii łunieńskiej²⁹³ z dymu 1 – zł 1/15
 Z plebanii kuznickiej²⁹⁴ z dymów 5 – zł 7/15
 Z probostwa grodzieńskiego²⁹⁵ z dymów 47 – zł 70/15
 Z plebanii lipskiej²⁹⁶ z dymów 2 – zł 3

²⁷⁹ Sokółka, miejscowość parafialna w dekanacie grodzieńskim.

²⁸⁰ Urdomin, miejscowość parafialna w dekanacie siemnieńskim.

²⁸¹ Odelsk, miejscowość parafialna w dekanacie grodzieńskim.

²⁸² Mosty, miejscowość parafialna w dekanacie różańskim.

²⁸³ Indura, miejscowość parafialna w dekanacie grodzieńskim.

²⁸⁴ Wasilków, miejscowość parafialna w dekanacie knyszyńskim.

²⁸⁵ Berżniki, miejscowość parafialna w dekanacie siemnieńskim.

²⁸⁶ Kamionka, miejscowość parafialna w dekanacie lidzkim.

²⁸⁷ Kundzin, miejscowość parafialna w dekanacie grodzieńskim. Dobra w Kundzinie zostały nadane jezuitom grodzieńskim przez Zygmunta III Wazę. Ok. 1602 r. jezuiti zorganizowali w Kundzinie nowicjat.

²⁸⁸ Por. przyp. 249.

²⁸⁹ Przerośl, miejscowość parafialna w dekanacie olwickim.

²⁹⁰ Filipów, miejscowość parafialna w dekanacie olwickim.

²⁹¹ Raczki, miejscowość parafialna w dekanacie olwickim.

²⁹² Bakałarzewo, miejscowość parafialna w dekanacie olwickim.

²⁹³ Łunna, miejscowość parafialna w dekanacie wołkowyskim.

²⁹⁴ Kuźnica, miejscowość parafialna w dekanacie grodzieńskim.

²⁹⁵ Grodno, miejscowość parafialna w dekanacie grodzieńskim.

²⁹⁶ Lipsk, miejscowość parafialna w dekanacie grodzieńskim.

- Z plebanii janowskiej²⁹⁷ z dymów 12 – zł 18
 Od mansjonarzów grodzieńskich²⁹⁸ z dymów 45 – zł 67/15

Powiat kowieński

- Z plebanii żejmenskiej²⁹⁹ z dymów 2 – zł 3
 Z plebanii rumszyskiej³⁰⁰ z dymów 2 – zł 3
 Item z nowo przybyłych dymów – dymów 7 – zł 10/15
 Z plebanii giegużyńskiej³⁰¹ z dymów 15 – zł 22/15
 Z plebanii skorulskiej³⁰² z dymów 17 – zł 35/15
 Z plebanii dorszuniskiej³⁰³ z dymów 8 – zł 12
 Zakonnicy św. Benedykta kowieńskie³⁰⁴ z dymów 24 – zł 36
 Z plebanii kowieńskiej³⁰⁵ z dymów 75 – zł 112/15¹
 Z probostwa św. Krzyża w Kownie³⁰⁶ z dymów 11 – zł 16/15
 Z plebanii kormiałowskiej³⁰⁷ z dymów 7 – zł 10/15
 Z plebanii żosleńskiej³⁰⁸ [... .. oddał^u] z dymów 8 – zł 12
 Ojcowie jezuita kowieńscy³⁰⁹ z dymów 64 – zł 96
 Z plebanii udryskiej³¹⁰ z dymów 13 – zł 19/15
 Z plebanii balwierzyskiej³¹¹ z dymów 25 – zł 37/15
 Z plebanii preńskiej³¹² z dymów 36 – zł 54
 Z plebanii jeznińskiej³¹³ z dymów 13 – zł 19/15

²⁹⁷ Janówka, miejscowość parafialna w dekanacie olwickim.

²⁹⁸ Mansjonarie przy grodzieńskim kościele farnym ufundowanym w roku 1392 przez Witolda (Fara Witoldowa). W roku 1494 Aleksander Jagiellończyk potwierdził fundację.

²⁹⁹ Żejmy, miejscowość parafialna w dekanacie wilkomierskim.

³⁰⁰ Rumszyski, miejscowość parafialna w dekanacie kowieńskim.

³⁰¹ Giegużyn, miejscowość parafialna w dekanacie kowieńskim.

³⁰² Skorule, miejscowość parafialna w dekanacie kowieńskim.

³⁰³ Dorszuniszki, miejscowość parafialna w dekanacie kowieńskim.

³⁰⁴ Klasztor benedyktynek w Kownie w roku 1627 ufundował Jerzy Skorulski.

³⁰⁵ Kowno, miejscowość parafialna w dekanacie kowieńskim.

¹ Na lewym marginesie częściowo nieczytelny dopisek: Nie dodał zł 15/15 od [...]

³⁰⁶ Kościół pw. św. Krzyża w Kownie został ufundowany w roku 1510 na terenie przedmieścia Kaunakimie.

³⁰⁷ Kormiałowo, miejscowość parafialna w dekanacie kowieńskim.

³⁰⁸ Żosle, miejscowość parafialna w dekanacie kowieńskim.

^u Dopisek częściowo nieczytelny.

³⁰⁹ Klasztor jezuitów w Kownie ufundował Wojciech Wijuk Kojatowicz (1609–1677) jezuita, profesor teologii.

³¹⁰ Udryja, miejscowość parafialna w dekanacie siemnieńskim.

³¹¹ Balwierzyszki, miejscowość parafialna w dekanacie siemnieńskim.

³¹² Preny, miejscowość parafialna w dekanacie kowieńskim.

- Z plebanii kiejdanskiej³¹⁴ z dymów 21 – zł 31/15
 Z plebanii olwidskiej³¹⁵ z dymów 38 – zł 57
 Z plebanii wilkowiskiej³¹⁶ z dymów 30 – zł 45

[k.6v]

- Z plebanii grajżyskiej³¹⁷ z dymów 12 – zł 18.
 Z plebanii birsztanskiej³¹⁸ z dymów 11 – zł 16/15

Powiat upitski

- Z plebanii wobolnickiej³¹⁹ z dymów 31 – zł 46/15
 Z plebanii Birż małych³²⁰ z dymów 11 – zł 16/15
 Z plebanii remigolskiej³²¹ z dymów 298 – zł 447
 Z Poswola³²² majątności kapitułnej z dymów 186 – zł 279

Województwo nowogrodzkie i powiat

- Z plebanii żadzwiejskiej³²³ z dymów 28 – zł 42
 Z plebanii cimkowickiej³²⁴ z dymów 35 – zł 52/15
 Z plebanii stwołowickiej³²⁵ z dymów 13 – zł 19/15
 Z plebanii jelenskiej³²⁶ z dymów 57 – zł 85/15
 Z plebanii niedzwiedzickiej³²⁷ z dymów 34 – zł 51
 Z plebanii kleckiej³²⁸ z dymów 30 – zł 45
 Z plebanii wsielubskiej³²⁹ z dymów 23 – zł 34/15

³¹³ Jezno, miejscowość parafialna w dekanacie kowieńskim.

³¹⁴ Kiejdany, miejscowość parafialna w dekanacie wilkomierskim.

³¹⁵ Olwita, miejscowość parafialna w dekanacie olwickim.

³¹⁶ Wilkowyszki, miejscowość parafialna w dekanacie olwickim.

³¹⁷ Por. przyp. 95.

³¹⁸ Birsztany, miejscowość w dekanacie kowieńskim. Kościół filialny parafii w Prenach.

³¹⁹ Wobolniki, miejscowość parafialna w dekanacie kupiskim.

³²⁰ Birże, miejscowość parafialna w dekanacie kupiskim.

³²¹ Remigola, miejscowość parafialna w dekanacie wilkomierskim.

³²² Poswol, dobra nadane kościołowi poswolskiemu w roku 1498 przez Aleksandra Jagiellończyka, w roku 1580 zamienione (część?) przez Stefana Batorego na Lepel z przeznaczeniem na utrzymanie wikariuszy katedralnych.

³²³ Żadzwieja, miejscowość parafialna w dekanacie stonimskim.

³²⁴ Cimkowicze, miejscowość parafialna w dekanacie bobrujskim.

³²⁵ Stwołowicze, miejscowość parafialna w dekanacie stonimskim.

³²⁶ Jelna, miejscowość parafialna w dekanacie stonimskim.

³²⁷ Niedzwiedzica, miejscowość parafialna w dekanacie nowogrodzkim.

³²⁸ Kleck, miejscowość parafialna w dekanacie nowogrodzkim.

- Ks. przeor collegiu[m] nieswiskiego³³⁰ z dymów 379 – zł 568/15
 Z plebanii myskiej³³¹ z dymów 58 – zł 87.
 Z plebanii kroszyńskiej³³² i [...]^w z dymów 67 – zł 100/15
 Z plebanii lachowickiej³³³ z dymów 76 – zł 114
 Z plebanii darewskiej³³⁴ z dymów 60 – zł 90
 Z plebanii nieswieskiej³³⁵ z dymów 101 – zł 151/15
 Z plebanii snowskiej³³⁶ z dymów 2 – zł 3
 Z plebanii swojatyckiej³³⁷ z dymów 24 – zł 36
 Z majątności różnych klasztoru nieswiskiego panien reguły św. Benedykta³³⁸ z dymów 446 – zł 669

[k.7]

- Z plebanii słuckiej³³⁹ i kopylskiej³⁴⁰ z dymów 32 – zł 48
 Z plebanii lipskiej³⁴¹ z dymów 11 – zł 16/15
 Z plebanii horodzkiej³⁴² z dymów 17 – zł 25/15
 Z plebanii szkołdskiej³⁴³ z dymów 15 – zł 22/15
 Z plebanii nowogrodzkiej³⁴⁴ z dymów 282 – zł 423
 Z plebanii mirskiej³⁴⁵ z dymów 45 – zł 67/15
 Z plebanii dworzeckiej³⁴⁶ z dymów 63 – zł 94/15
 Z plebanii swirzeńskiej³⁴⁷ z dymów 5 – zł 7/15

³²⁹ Wsielub, miejscowość parafialna w dekanacie stonimskim.

³³⁰ Klasztor jezuitów w Nieświeżu został ufundowany w roku 1584 przez Mikołaja Krzysztofa Radziwiłła „Sierotkę”.

³³¹ Mysz, miejscowość parafialna w dekanacie stonimskim.

³³² Kroszyn, miejscowość parafialna w dekanacie nowogrodzkim

^w Wyraz nieczytelny.

³³³ Lachowicze, miejscowość parafialna w dekanacie stonimskim.

³³⁴ Darewo, miejscowość parafialna w dekanacie stonimskim.

³³⁵ Nieśwież, miejscowość parafialna w dekanacie nowogrodzkim

³³⁶ Snów, miejscowość parafialna w dekanacie nowogrodzkim.

³³⁷ Swojatyce, miejscowość parafialna w dekanacie nowogrodzkim.

³³⁸ Klasztor benedyktynek w Nieświeżu został ufundowany w roku 1591 przez Mikołaja Krzysztofa Radziwiłła „Sierotkę” i jego żonę Eufemię z Wiśniowieckich.

³³⁹ Słuck, miejscowość parafialna w dekanacie bobrujskim.

³⁴⁰ Kopyl, miejscowość parafialna w dekanacie bobrujskim.

³⁴¹ Lipsk, miejscowość parafialna w dekanacie nowogrodzkim.

³⁴² Horodziłów, miejscowość parafialna w dekanacie radoszkowickim.

³⁴³ Szkołdź, miejscowość parafialna w dekanacie nowogrodzkim.

³⁴⁴ Nowogródek, miejscowość parafialna w dekanacie nowogrodzkim.

³⁴⁵ Mir, miejscowość parafialna w dekanacie nowogrodzkim.

³⁴⁶ Dworzec, miejscowość parafialna w dekanacie stonimskim

- Z Kołpienicy³⁴⁸ majątności kapitulnej z dymów 68 – zł 102
 Z Niedzwiedzic³⁴⁹ majątności biskupiej z dymów 175 – zł 262/15
 Z Żałuża³⁵⁰ wsi do probostwa gie[rwia]nsk[iego]³⁵¹ z dymów 45 – zł 67/15
 Z plebanii siennieskiej³⁵² z dymów 7 – zł 10/15

Powiat słonimski

- Z plebanii mołczadzkiej³⁵³ z dymów 3 – zł 4/15
 Z plebanii słonimskiej³⁵⁴ z dymów 119 – zł 178/15
 Z plebanii różańskiej³⁵⁵ z dymów 123 – zł 184/15
 Z plebanii żdzieciolskiej³⁵⁶ z dymów 44 – zł 66
 Z plebanii kossowskiej³⁵⁷ z dymów 41 – zł 61/15
 Z plebanii połonskiej³⁵⁸ z dymów 2 – zł 3

Powiat wołkowski

- Z probostwa wołpińskiego³⁵⁹ z dymów 58 – zł 87
 Z plebanii żelwińskiej³⁶⁰ z dymów 32 – zł 48
 Z Biskupic³⁶¹ majątności biskupiej z dymów 33 – zł 49/15
 Z plebanii szydlowieckiej³⁶² z dymów 27 – zł 40/15
 Z plebanii mscibowskiej³⁶³ z dymów 77 – zł 115/15
 Z plebanii roskiej³⁶⁴ z dymów 13 – zł 19/15

³⁴⁷ Świerzeń, miejscowość parafialna w dekanacie nowogródzkim.

³⁴⁸ Kołpienica (Kołpienica Wielka), dobra między Lachowiczami i Stwołowiczami (dziś przedmieście Baranowicz) nadane przez Stefana Batorego.

³⁴⁹ Niedzwiedzica, dobra nadane biskupom wileńskim przed rokiem 1537.

³⁵⁰ Żałuż, miejscowość nie zlokalizowana. Nazwa kilku wsi i folwarków położonych w południowej części Wielkiego Księstwa Litewskiego.

³⁵¹ Gierwiaty, miejscowość parafialna w dekanacie oszmiańskim.

³⁵² Sienna, miejscowość parafialna w dekanacie witebskim.

³⁵³ Mołczadz, miejscowość parafialna w dekanacie słonimskim.

³⁵⁴ Słonim, miejscowość parafialna w dekanacie słonimskim.

³⁵⁵ Różana, miejscowość parafialna w dekanacie różańskim.

³⁵⁶ Zdzieciół, miejscowość parafialna w dekanacie słonimskim.

³⁵⁷ Kossów, miejscowość parafialna w dekanacie różańskim.

³⁵⁸ Połonka, miejscowość parafialna w dekanacie słonimskim.

³⁵⁹ Wołpa, miejscowość parafialna w dekanacie wołkowskim.

³⁶⁰ Zelwa, miejscowość parafialna w dekanacie różańskim.

³⁶¹ Biskupice, dobra nabyte w r. 1451 przez Macieja z Trok bpa wileńskiego (1422–53).

³⁶² Szydlowicze, miejscowość parafialna w dekanacie wołkowskim.

³⁶³ Mścibów, miejscowość parafialna w dekanacie wołkowskim.

[k.7v]

- Z plebanii porozowskiej³⁶⁵ z dymów 29 – zł [38^x]43/15
 Z plebanii brzostowickiej³⁶⁶ z dymów 40 – zł 60
 Z plebanii replenskiej³⁶⁷ z dymów 23 – zł 34/15
 Z plebanii międzyrzeckiej³⁶⁸ z dymów zł 26 – 39
 Z plebanii wołkowyskiej³⁶⁹ z dymów 67 – zł 100/15
 Z plebanii łuskowskiej³⁷⁰ z dymów 61 – zł 91/15
 Z plebanii w Strubnicy³⁷¹ z dymów 4 – zł 6
 Z plebanii w Łukonicy³⁷² z dymu 1 – zł 1/15
 Z Krzemienicy canonicorum regularum³⁷³ z dymów 120 – zł 180
 Item z dwóch części karczmy i młyna zł 2
 Z plebanii hnieznenskiej³⁷⁴ z dymów 6 – zł 9

Powiat piński

- Z Bezdzieza³⁷⁵ majątności do probostwa trockiego należącej z dymów 525 – zł 787/15

Województwo brzeskie

- Z Braszewicz³⁷⁶ i Borodicz³⁷⁷ majątności kapitulnej z dymów 332 – zł 498

³⁶⁴ Roś, miejscowość parafialna w dekanacie wołkowskim.

³⁶⁵ Porozów, miejscowość parafialna w dekanacie różańskim.

^x Przekreślone.

³⁶⁶ Brzostowica Wielka, miejscowość parafialna w dekanacie wołkowskim.

³⁶⁷ Repla, miejscowość parafialna w dekanacie wołkowskim.

³⁶⁸ Międzyrzecz, miejscowość parafialna w dekanacie różańskim.

³⁶⁹ Wołkowysk, miejscowość parafialna w dekanacie wołkowskim.

³⁷⁰ Łusków, miejscowość parafialna w dekanacie różańskim.

³⁷¹ Strubnica, miejscowość parafialna w dekanacie różańskim.

³⁷² Łukonica, miejscowość parafialna w dekanacie różańskim.

³⁷³ Kanonicy regularni w Krzemienicy zostali osadzeni przez Mikołaja Wolskiego kasztelana witebskiego (przy kościele ufundowanym przez niego w roku 1617).

³⁷⁴ Gniezno (Hniezna), miejscowość parafialna w dekanacie wołkowskim.

³⁷⁵ Bezdziez, dobra położone na północ od linii Drohiczyn Poleski – Janów Poleski.

³⁷⁶ Braszewicze, dobra kapitulne stołowe nadane w roku 1636 przez Albrychta Stanisława Radziwiłła.

³⁷⁷ Borodicz (Borowicze), dobra kupione przez biskupa Waleriana Protasewicza od Mikołaja Kieżgajły i w roku 1559 ofiarowane kapitule wileńskiej na utrzymanie katedraleskiego i altariisty przy ołtarzu św. Krzyża.

^yWojewództwo mscisławskie^y

Karmelici klasztoru mscisławskiego³⁷⁸ z dymów 39 – zł 58/15

Województwo witebskie

Z Sorzycy³⁷⁹ majątności k[a]p[itu]lnej z dymów 578 – zł 867

Z plebanii wieliskiej³⁸⁰ z dymów 77 – zł 160/15

Powiat orszański

Z plebanii borysowskiej³⁸¹ z dymów 90 – zł 135

[k.8]

Z Bychowa canonici regulares³⁸² z dymów 56 – zł 84

Z collegium orszanskiego³⁸³ z dymów 220 – zł 330

Z plebanii orszanskiej³⁸⁴ z dymów 73 – zł 109/15

Z plebanii tołoczyńskiej³⁸⁵ z dymów 60 – zł 90

Z plebanii horskiej³⁸⁶ i horeckiej³⁸⁷ z dymów 37 – zł 55/15

Dominikani z Szklowa³⁸⁸ z dymów 96 – zł 144

Z plebanii starsielskiej³⁸⁹ i młyňa z dymów 47 – zł 70/15

Z plebanii mohilewskiej³⁹⁰ z dymów 65 – zł 97/15

Z plebanii oboleckiej³⁹¹ z dymów 180 – zł 270

Od karmelitanów mohilewskich³⁹² z dymów 5 – zł 7/15

^y Wyrazy dopisane na lewym marginesie.

³⁷⁸ Klasztor karmelitów w Mścistawiu ufundował ok. roku 1620 Jakub Madaliński wojski mścistawski.

³⁷⁹ Sorzycy, dobra stanowiące utrzymanie wikariuszy katedralnych nadane w roku 1542 przez Zygmunta Starego.

³⁸⁰ Wieliz, miejscowość parafialna w diecezji smoleńskiej.

³⁸¹ Borysów, miejscowość parafialna w dekanacie witebskim.

³⁸² Klasztor kanoników regularnych laterańskich w Bychowie około roku 1620 ufundował Jan Karol Chodkiewicz hetman wielki litewski.

³⁸³ Orsza, miejscowość parafialna w dekanacie orszańskim. Kolegium jezuitów w Orszy w roku 1609 ufundował Zygmunt III Waza.

³⁸⁴ Por. przyp. 345.

³⁸⁵ Tołoczyn, miejscowość parafialna w dekanacie orszańskim.

³⁸⁶ Hory, miejscowość parafialna w dekanacie orszańskim.

³⁸⁷ Horki, miejscowość parafialna w dekanacie orszańskim.

³⁸⁸ Klasztor dominikanów w Szklowie został ufundowany w roku 1650.

³⁸⁹ Starsosiele, miejscowość parafialna w dekanacie orszańskim.

³⁹⁰ Mohylew, miejscowość parafialna w dekanacie orszańskim.

³⁹¹ Obolce, miejscowość parafialna w dekanacie orszańskim.

Z plebanii czerejskiej³⁹³ z dymów 43 – zł 64/15

Franciszczani z Łukomla³⁹⁴ z dymów 21 – zł 31/15

Z plebanii rudnosielskiej³⁹⁵ z dymów 75 – zł 112/15

Z plebanii łukomlskiej³⁹⁶ z dymów 25 – zł 37/15

Franciszczani sieńscy³⁹⁷ z dymów 46 – zł 69

Województwo mińskie

Z plebanii hajneńskiej³⁹⁸ z dymów 59 – zł 88/15

Z Zienkiewicz³⁹⁹ majątności klasztoru nieswieskiego zakonu św. Benedykta⁴⁰⁰ z dymów 83 – zł 124/15

Z Szypian⁴⁰¹ majątności biskupiej z dymów 138 – zł 207

Z Korzenia⁴⁰² praestimonium J.O.M. ks. Paca⁴⁰³ z dymów 40 – zł 60

Z Korzenia⁴⁰⁴ praestimonium J.O.M. ks. Kopcia⁴⁰⁵ z dymów 48 – zł 72

Z plebanii korzenskiej⁴⁰⁶ z dymów 10 – zł 15

Z plebanii iwienieckiej⁴⁰⁷ z dymów 33 – zł 49/15

Z plebanii zasławskiej⁴⁰⁸ z dymów 16 – zł 24

³⁹² Klasztor karmelitów w Mohylewie ufundował w roku 1633 król Władysław IV.

³⁹³ Czereja, miejscowość parafialna w dekanacie witebskim.

³⁹⁴ Klasztor franciszkanów (właściwie bernardynów) w Łukomli (Łukomla) w końcu XVI wieku ufundował książę Iwan Łukomski.

³⁹⁵ Rudnesioło, miejscowość parafialna w dekanacie witebskim.

³⁹⁶ Łukomla, miejscowość parafialna w dekanacie witebskim.

³⁹⁷ Klasztor franciszkanów w Siennie (Siенno) w roku 1609 fundował Eustachy Kurcz podkomorzy parnawski.

³⁹⁸ Hajno, miejscowość parafialna w dekanacie radoszkowickim.

³⁹⁹ Zienkiewiczze, miejscowość nie zlokalizowana. Może chodzić o jedną z kilku miejscowości o nazwie Zieniewiczze (okolice Nowogródka).

⁴⁰⁰ Patr. przyp. 299. Benedyktyni w Nieświeżu zostali ufundowani w roku 1673.

⁴⁰¹ Szypiany, dobra nadane biskupom wileńskim w roku 1495 przez Aleksandra Jagiellończyka.

⁴⁰² Korzeń (Korzeń Mały i Korzeń Wielki), majątek wchodzący w skład dóbr Trusowicze nadanych kościołowi przez Witolda w roku 1396.

⁴⁰³ Jan Pac, sekretarz królewski, pleban w Słonimiu, kanonik wileński, biskup nominat wendeński (1647).

⁴⁰⁴ Korzeń, (Korzeń Mały i Korzeń Wielki), majątek wchodzący w skład dóbr Trusowicze nadanych kościołowi przez Witolda w roku 1396.

⁴⁰⁵ Adam Kopeć (1608–1677), pleban w Wasiliszkach, kanonik wileński.

⁴⁰⁶ Korzeń, miejscowość parafialna w dekanacie radoszkowickim.

⁴⁰⁷ Iwienieć, miejscowość parafialna w dekanacie mińskim.

⁴⁰⁸ Zasław, miejscowość parafialna w dekanacie radoszkowickim.

Z Otmyta⁴⁰⁹ folwarku pleb[anii] wiszniewskiej⁴¹⁰ z dymów 52 – zł 78
 Z plebanii w Kamieniu⁴¹¹ z dymów 15 – zł 22/15
 Z plebanii radoszkowskiej⁴¹² z dymów 50 – zł 75

[k. 8v]

Z plebanii nalibockiej⁴¹³ z dymów 25 – zł 37/15
 Z plebanii wołmińskiej⁴¹⁴ z dymów 5 – zł 7/15
 Z Bakszt⁴¹⁵ praestimoniu[m] kanonicze[go] z dymów 41 – zł 61/15
 Z wiosek dwóch plebanii krewskiej⁴¹⁶ z dymów 52 – zł 78
 Z plebanii krasnosielskiej⁴¹⁷ z dymów 9 – zł 13/15
 Z plebanii chołchońskiej⁴¹⁸ z dymów 21 – zł 31/15
 Z plebanii dereweńskiej⁴¹⁹ z dymów 24 – zł 34/15
 Z Prudek⁴²⁰ praestimoniu[m] kanonicze[go] z dymów 35 – zł 52/15
 Z Haniewicz⁴²¹ praestimonium J.O.M. ks. Chodkiewicza⁴²² z dymów 38 – zł 57
 Z Haniewicz⁴²³ praestimonium J.O.M. ks. Wołłowicza⁴²⁴ z dymów 48 – zł 72

⁴⁰⁹ Otmyt (Otmutt), dobra między Stółpcami i Nalibokami nadane kościołowi wiszniewskiemu przy jego fundacji w roku 1424 przez Sieńkę (Piotra) Giedygołdowicza kasztelana wileńskiego.

⁴¹⁰ Wiszniew, miejscowość parafialna w dekanacie mińskim.

⁴¹¹ Kamień, miejscowość parafialna w dekanacie mińskim.

⁴¹² Radoszkowice, miejscowość parafialna w dekanacie radoszkowickim.

⁴¹³ Naliboki, miejscowość parafialna w dekanacie mińskim.

⁴¹⁴ Wołma, miejscowość parafialna w dekanacie mińskim.

⁴¹⁵ Bakszty, folwark wchodzący w skład dóbr Trusowicze nadany kapitule w roku 1608 przez Mikołaja Paca sufragana wileńskiego, biskupa żmudzkiego.

⁴¹⁶ Krewa, miejscowość parafialna w dekanacie oszmiańskim.

⁴¹⁷ Krasnosiele (Krasnesioło), miejscowość parafialna w dekanacie radoszkowickim.

⁴¹⁸ Chołchła, miejscowość parafialna w dekanacie mińskim.

⁴¹⁹ Derewna, miejscowość parafialna w dekanacie mińskim.

⁴²⁰ Prudki, wieś wchodząca w skład dóbr Trusowicze nadanych kościołowi przez Witolda w roku 1396.

⁴²¹ Haniewiczze (Haniewiczze Małe i Haniewiczze Wielkie), majątek wchodzący w skład dóbr Trusowicze nadanych kościołowi przez Witolda w roku 1396.

⁴²² Aleksander Chodkiewicz (zm. 1676), pleban w Grodnie, Oniksztach, Pobojsku i Remigole, proboszcz kaplicy św. Kazimierza, kanonik wileński (1634), biskup nominat wendeński (1649).

⁴²³ Zob. Przyp. 420.

⁴²⁴ Jerzy Stanisław Wołłowicz (zm. 1656), pisarz wielki litewski, referendarz duchowny, kanonik wileński.

Z Ostrowity⁴²⁵ seminaryjskiej z dymów 81 – zł 121/15
 Z Trusewicz⁴²⁶ praestimoniu[m] kanonicze[go] z dymów 36 – zł 54
 Z plebanii berezynskiej⁴²⁷ z dymów 11 – zł 16/15
 Z plebanii minskiej⁴²⁸ z dymów 69 – zł 103/15
 Item z szynkownego domu 1 – zł 6
 Z plebanii bohuszewskiej⁴²⁹ z dymów 9 – zł 13/15
 Z Starzynek⁴³⁰ i Dołhinicz⁴³¹ biskupich z dymów 200 – zł 300
 Z Wołczy⁴³² kapitulnej z dymów 249 – zł 373/15
 Z Ihumena⁴³³ majątności biskupiej i Lesnicy⁴³⁴ z dymów 778 – zł 1167

Powiat rzeczycki

Czwartą część trojga podymnego ma oddać.

Z Chomicz⁴³⁵ i Ozieran⁴³⁶ sioła do klasztoru bychowskiego⁴³⁷ należących z dymów 79 – zł 29/18/6
 Z plebanii bobrujskiej⁴³⁸ z dymów 75 – zł 28/3/6
 Ojcowie jezuita bobrujscy⁴³⁹ z dymów 22 – zł 8/7 /4

⁴²⁵ Ostrowita, dobra nabyte przez kapitulę od Piotra Kwiatkowskiego w roku 1596.

⁴²⁶ Trusewicze (Trusowicze), dobra nadane kościołowi w roku 1396 przez Witolda.

⁴²⁷ Berezyna, miejscowość parafialna w dekanacie połockim.

⁴²⁸ Mińsk, miejscowość parafialna w dekanacie mińskim.

⁴²⁹ Bohuszewicze, miejscowość parafialna w dekanacie bobrujskim.

⁴³⁰ Starzynki, dobra, których nadanie zostało potwierdzone przez Jagiellę w roku 1430. Powiększone przez Elżbietę Sołłohubową w roku 1495.

⁴³¹ Dołhinicze, część dóbr biskupich Niedzwiedzice położonych nad rzeką Szczarą.

⁴³² Wołcza, dobra nadane kapitule wileńskiej przez Witolda.

⁴³³ Ihumeń, dobra nadane biskupom wileńskim w roku 1430 przez Witolda.

⁴³⁴ Leśnica, miejscowość nie zlokalizowana. Może chodzić o jedną z wsi o tej nazwie położoną na południowy wschód od Brześcia Litewskiego.

⁴³⁵ Chomicze, miejscowość nie zlokalizowana. Nazwa kilku wsi położonych w południowej części Wielkiego Księstwa Litewskiego.

⁴³⁶ Ozierany, miejscowość nie zlokalizowana. Może chodzić o jedną z kilku wsi o tej nazwie położoną na terenie dekanatu bobrujskiego.

⁴³⁷ Klasztor kanoników laterańskich w Bychowie około roku 1620 ufundował Jan Karol Chodkiewicz hetman wielki litewski.

⁴³⁸ Bobrujsk, miejscowość parafialna w dekanacie bobrujskim.

⁴³⁹ Misja jezuita w Bobrujsku została ufundowana w roku 1625 przez Piotra Tryznę i jego syna Kazimierza starostę bobrujskiego.

[k.9]

Z Strzeszyna⁴⁴⁰ majątności kapitulnej z dymów 64 – zł 24Z plebanii homelskiej⁴⁴¹ z dymów 14 – zł 5/7/4

Powiat mozyrski

Z Uborci⁴⁴² majątności J.O.M. ks. biskupa wileń[skiego] z dymów 151 – zł 57/11/2Z Kamienszczyzny⁴⁴³ majątności kapitulnej z dymów 175 – zł 62/18/6Z plebanii mozyrskiej⁴⁴⁴ z dymów 21 – zł 7/26/2Z plebanii petrykowskiej⁴⁴⁵ z dymów 7 – zł 2/18/6

FRANCISZEK WALDEMAR WILCZEWSKI

A Register of Homesteads in the Estates of the Catholic Clergy of the Wilno Diocese Compiled in 1653

Summary

The introduction of Christianity to Lithuania in 1387 started the processes of accumulation of landed estates by the local Church. The main wave of endowments for church institutions in the territories of the Bishopric of Wilno continued until the end of the 16th century. Subsequent additions, connected with the setting up of new parishes or convents, were too small to affect the overall picture.

In the middle of the 17th century the largest estates held by the Bishopric of Wilno included Ihumeń (donated by the Grand Duke of Lithuania Witold), Kukuciszki (donated by King Władysław Jagiello of Poland), Taurogiany, Bakszty and Szyszole. Moreover, the Bishop of Wilno, the Chapter of the Wilno Cathedral, individual office-holders of the Chapter, and the Wilno Seminary had their own estates. The Church was owned the benefices attached to the office of the parish priest. In 1651 the Diocese of Wilno was divided into 26 decanates with 354 parish churches and a matching number of benefices. More ecclesiastical landed property was in the hands of religious

⁴⁴⁰ *Strzeszyn, dobra nadane kapitule wileńskiej w roku 1390 przez Jagiellę.*

⁴⁴¹ *Homel, miejscowość parafialna w dekanacie bobrujskim.*

⁴⁴² *Uborć, dobra nadane biskupom wileńskim w roku 1412 przez Witolda.*

⁴⁴³ *Kamienszczyzna (Kamień), dobra nadane kapitule wileńskiej w roku 1415 przez Witolda.*

⁴⁴⁴ *Mozyr, miejscowość parafialna w dekanacie bobrujskim.*

⁴⁴⁵ *Petryków, miejscowość parafialna w dekanacie bobrujskim.*

orders, chief among them the Franciscans (who had their convents in Wilno, Grodno and Nieśwież), the Bernardines (Wilno, Kowno, Troki, and Polock), the Benedictine Nuns (Wilno, Mińsk, and Orsza), and the Bridgettines (Grodno and Wilno).

In mid-17th century all the church estates in the RC Diocese of Wilno in the Grand Duchy of Lithuania comprised a total of 23,000 homesteads. Of that number 6,000 homes belonged to estates held by religious orders; 4,000 were situated in episcopal estates; nearly 3,000 in land owned by the Chapter of the Wilno Cathedral; close to 200 in the estates owned by the Wilno Seminary. Most of the remaining homesteads belonged to the parish priests' benefices.

The landed estates held by the Catholic clergy in the Diocese of Wilno were surveyed in 1649-1650 for the purpose of a hearth-tax to be introduced in the Grand Duchy of Lithuania. The resultant register of all ecclesiastical tax-payers was compiled in 1653 in connection with a new levy approved by the Sejm of Brześć (24 March - 18 April 1653).

Ours is a critical edition of the original register dated 1653, kept at the MS Department of the Library of the Lithuanian Academy of Sciences in Vilnius. It is entered as Item 609 in the Collections of the Vilnius Chapter (Sign. F43-609). The manuscript has the appearance of a form actually used during the collection of the hearth-tax and prepared specially for that purpose. It can be surmised that after a final check-up the document was to have been copied and signed by an authorized person. It seems too that the data recorded in this rough-copy manuscript matched those that appeared in the final version.

This critical edition has been prepared in accordance with the norms formulated in the editing manual *Instrukcja wydawnicza dla źródeł historycznych od XVI do połowy XIX wieku*, ed. K. Lepszy, Wrocław 1953. Moreover, to avoid misunderstandings caused by inaccurate spelling in the original text, each place name in this edition is provided with an explicatory note.

The Hearth-tax Register of 1653 is an acknowledged primary source of considerable value, yet only a small portion of its content has so far been thoroughly researched. This publication, it is hoped, will make it more readily available for further study.

Translated by A. Branny